

sydasien

1
1978
bulletinen

4kr

sydasien
BOX 1142, 221 05 LUND

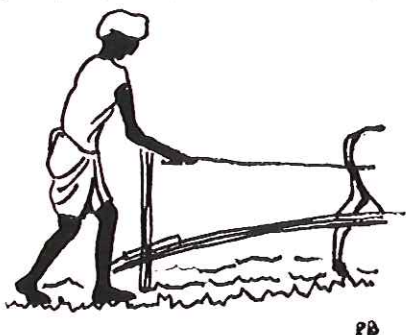
PAKISTAN: arméns grepp hårdnar

SRI LANKA: attacker mot facket

BANGLADESH: den sista kuppen?

AFGHANISTAN: kooperativ utveckling

INDIEN: politiskt mygel kring cyklonen

SYDASIENBULLETTINEN ges ut fyra gånger om året av Sydasienskommittéerna i Sverige.

Ansvarig utgivare: Thomas Bibin.

Redaktör för detta nummer: Ola Hansson.

Prenumeration för fem nummer kostar 20 kr. Stödprenumeration kostar 50 kr. Vill man ha sig tillsänt enstaka nummer kostar det 5 kr.

Postgiro 79 54 96 – 9 Sydasiensbulletinen.

INNEHÅLL

INDIEN	Den politiska nyttan av en cyklon	sid 4
BANGLADESH	Den sista kuppen?	sid 7
SRI LANKA	Attacker mot fackföreningarna Rohan Wijewera fri Diktatur i Sri Lanka	sid 8 sid 8 sid 9
PAKISTAN	Armén skärper greppet	sid 10
RECENSIONER		sid 12
DIEGO GARCIA	USA-bas av senaste snitt	sid 14
HAMALS I POONA	Människor som dragdjur	sid 17
AFGHANISTAN	Kooperativ utveckling	sid 20
TIBETFLYKTINGARNA	Skärpt motståndskamp	sid 22
MALDIVERNA	Den paradisiska diktaturen	sid 24

Kontaktpersoner för Sydasienskommittén:

Stockholm: Jonas Söderblom, Scheelegatan 4, 1 tr ög,
112 23 Stockholm. Tel. 08/52 17 60.

Göteborg: Stig Hansén, Baron Rogers gata 25,
422 52 Hisingsbacka. Tel. 031/52 27 17

Malmö-Lund: Ola Hansson, Stenbocksgatan 8,
211 50 Malmö. Tel. 040/12 39 30.

Gottland: Ulf Lindberg, Adelsgatan 12,
621 00 Visby. Tel. 0498/197 77.

LEDARE

Janata-regeringen hade ett gott utgångsläge. Den efterträdde Indira Gandhi och hennes korrupta koteri, som på kort tid gjort sig omöjliga i alla läger. Spannmålslagren var välfyllda efter flera lyckade skördeår, och valutareserverna var stora, efter en tid av goda priser på ett par av de viktiga exportvarorna. Men Morjarji Desais regering har inte tagit tillvara möjligheterna: spannmål blir förstörd på de tillfälliga lagringsplatserna, varken central- eller delstatsregeringarna har verve nog att organisera »food-for-work-programmes» så att de fattiga kan få arbete och mat. Där har vi paradoxen: en stor del av Indiens befolkning kan som vanligt inte få tillräckligt att äta — samtidigt ligger maten och ruttar i statens sädesbingar.

Det är likadant med valutareserverna: regeringen kan inte samla ihop sig om ett program för import av varor som är väsentliga för landets utveckling. I stället släpper man lös den privata importen, men också den går trögt. Överklassen är redan välförsedd med västerländska lyxprodukter, och industrins efterfrågan på investeringsvaror är dålig, eftersom marknaden för en ökad industriproduktion stagnerat.

Rättorna äter säden, och inflationen valutareserverna. Regeringen är handlingsförlamad. I december hade den inte ens lyckats ena sig om att avskaffa de undantagslagar enligt vilka Desai och hans kollegor själva fängslades. Orsaken är uppenbar. Janata Party är inget parti, utan en pyttipanna (»kitcheree»), som Sanjay Gandhi en gång sa. Det är en lös koalition, som en gång förena-

des i opposition mot Indira Gandhis regim, men som inbegriper allt ifrån den yttersta högern (Jan Sangh, Bharatiya Lok Dal) till Georges Fernandes demokratiska socialister.

Den indiska »överproduktionskrisen» har verkningar t o m här hemma: när den danska biståndsministern, Lise Østergaard, nyligen besökte Indien hade hon stora svårigheter att placera det bundna danska biståndet. Nu när den indiska regeringen har gott om valuta, har den ingen anledning att binda sig för att köpa danska varor för danska krediter, vilket naturligtvis den danska industrin är ledsn för. Efter den svenska Industribiståndsutredningen, som föreslog att svenska biståndspengar skulle användas för att hjälpa svenska företag att investera i u-länderna och efter många tecken på en högervändning i biståndspolitiken, kanske man inte ska hysa några förhoppningar om att det svenska biståndet skall verka för utveckling, utjämning och demokratisering i u-länderna.

1976 avslutade svenska Riksrevisionsverket en revision av Indienbiståndet som, drastiskt uttryckt, ifrågasatte om en enda krona (av sammanlagt en miljard) använts på ett sätt som varit förenligt med biståndspolitikens stolta målsättningar. Den svenska regeringen har redan gett en 1/4 miljard till Janata-regeringen, men dess första tid vid makten ger fog för fortsatta tvivel: vem gynnas av biståndet till Indien? Det är väl ändå inte de fattiga bönderna och lantarbetarna, eller de lägsta skikten av proletariatet, som bor i Bombays och Calcuttas slum?

POLITISKA FÅNGAR EJ FRISLÄPPTA!

Det finns fortfarande politiska fångar i Västbengalen och övriga Indien. Det är viktigt att påminna om detta igen, eftersom svensk massmedia nästan helt undvikit att rapportera om hur dåligt den nya regeringen hållit sitt vallöfte; att frige de politiska fångarna. Sy d a s i e n b u l l e t i n e n, som i vanliga fall inte försummar frågan om de politiska fångarna, publicerade i sitt förra nummer (3/77) felaktiga uppgifter beträffande situationen i Västbengalen — den delstat som efter valet förra våren fick en vänsterfrontregering. I artikeln »Röd seger i Västbengalen» uppges att alla politiska fångar i delstaten frigivits. Detta stämmer inte, och vi beklagar misstaget.

Jyoti Basu, CPI(M)-ledare och regeringschef i Västbengalen, har deklarerat att delstatsregeringen inte kommer att behandla medlemmarna av »Revolutionary Communist Council of India» som politiska fångar, utan som vanliga kriminella. Sedan oktober i fjol har emellertid ett fyrtiotal politiska fångar frigivits. Bland dem den 73-årige legendariske revolutionären Ananta Singh.

Man får inte låta sig förledas av vallöften och glädje över Indira Gandhis nederlag. När inte ens den västbengaliska delstatsregeringen med sin stora vänstermajoritet anser sig kunna befria alla politiska fångar, som utlovats, hur svårt måste då inte läget vara för de politiska fångar som sitter fängslade i andra delstater? Centralregeringen med Morarji Desai i spetsen gör sitt till för att förhindra infriandet av vallöftet att frige de politiska fångarna. Detta trots att även Morarji Desais Janataparti hade samma löfte på sitt valprogram.

SYDASIENKOMMITTÉ PÅ GOTTLAND

En grupp lärare och andra Indien-intresserade gjorde under sommaren 1977 en studieresa till Sydindien. Som en fortsättning på resan har det nu bildats en Sydasienkommitté. På programmet står först fördjupade studier av Sydasienens problem, bl a för att få fram bättre pedagogiskt material i undervisningen. Intresserade kan vända sig till Ulf Lindberg, telefon 0498/197 77.

Sydasienkommittéerna i Sverige har som mål att sprida information om situationen i Sydasien och stödja de krafter som bekämpar imperialismen, det politiska förtrycket och underutvecklingen i området. Kommittéerna är fristående från politiska partier och grupperingar i Sydasien och i Sverige.

INDIEN

Den politiska nyttan av en cyklon

Sydasiabulletinen publicerar nedan en redigerad översättning av en anonym korrespondentrapport i den ansedda tidskriften *Economic and Political Weekly*, 14 december 1977. Den bild som ges av katastrofen stämmer väl överens med de andra källor som redaktionen har tillgång till. Artikeln framhäver vad som brukar komma bort i den vanliga rapporteringen, dvs att effekterna av cyklonen blir så förödande endast på grund av den ekonomiska och politiska strukturen i det indiska samhället. Kort uttrycket: en cyklon förtjänar att betecknas som en social katastrof, lika mycket som en naturkatastrof.

Naturens vrede drabbade Andhra Pradesh's kust med förödelse den 19 november, och efterlämnade oräkneliga ärr i det förtjusande kastlandskapet i Krishna och Guntur distrikten; den lämnade också stanken av tusentals lik, män, kvinnor och barn; och död boskap i hundratusental. Politikerna i Kongressen och Janata Party (Folkets parti!) försöker nu dra politiska fördelar av folkets elände — det får den stinkande atmosfären att stinka ännu mer.

Byråkraterna och skattemyndigheterna, som alltid ser sitt livs chans i svält, brand och översvämningar, har aldrig haft det så bra. De försöker bärga en rik skörd (den riktiga skörden har spolats bort) från de miljontals rupees som nu fördelas, de påminner om gamarna under den stora svälten i Bengalen; men de följer bara i sina politiska herrars spår — den ene på jakt efter politisk makt och, på längre sikt, stora pengar; den andre på jakt efter snabba pengar.

Byråkratisk ursäkt

Låt oss rekapitulera händelserna. Till att börja med försummas på ett oförlåtligt sätt cyklonvarningarna. De första varningarna om en förestående cyklon i bengaliska bukten började komma redan den 11 november. Sedan verkade hotet minska, men från den 16 och framöver var tecknen klara. Cyklonvarningarna från meteorologerna lämnade inget tvivel; den 18 kom ett halvt dussin varningar, som förutspådde en tidvattensvåg,

och inte enbart en cyklon, som skulle träffa Andhras kust. På morgonen, den ödesdigra 19 november, stod det helt klart vilken förödelse den skulle åstadkomma.

Byråkratin har som vanligt försökt finna en ursäkt för sin passivitet; men påstår att varningarna inte speciellt gällde Krishna distriktet — precis som om alla försiktighetsåtgärder vidtagits i andra distrikt. Erfarenheterna av tidigare cykloner, 1969 och 1976, hade gjort tjänstemännen försumliga och de tänkte sig bara en cyklon, utan tidvattensvåg. Man sade också att även om man hade försökt evakuera folk från kustbyarna, hade de ändå inte velat lämna sina ägodelar. Det är sant att fattiga människor försöker klamra sig fast vid de få ägodelar de har. Men byråkratin inbjuder hur som helst inte till förtroende hos folket. Det hade varit annorlunda om en anmodan om evakuering

En översvämmad by i Masultipatam

hade kommit från dess egna ledare. I byn Dintimeraka, precis vid kusten, kunde nästan alla övertalas att lämna sina ägodelar och söka skydd i ett säkert beläget hus, tack vare att maningen kom från Challapalli Srinivasa Rao, en aktad kommunistisk revolutionär.

Tragisk komedi

Tjänstemännens verksamhetsberättelse för dessa ödesdigra dagar, från den 17:e och framöver, låter som en tragisk komedi. Vad gjorde tjänstemännen i Hyderabad, delstatens huvudstad, när de fick varningarna från de meteorologiska stationerna? De sände dem snabbt vidare till distriktsmyndigheterna, »för de åtgärder som är påkallade». (Meteorologerna hade redan sänt sina varningar direkt till distriktsmyndigheterna.) Distriktstjänstemännen sände pliktskyldigt hinken vidare till lägre nivåer. Det framgår inte vad som sedan skedde, men det kan man föreställa sig. Vad hände på den politiska nivån? Delstatens chefsminister var upptagen i Delhi med Kongressintriger, och hade inte tid att komma hem. Han påstås ha sagt att cykloner blivit en rutin, och att alla åtgärder skulle vidtagas som ren rutin. Vad gjorde den allindiska radion? Den läste upp väderleksrapporter avfattade på ett språk som ingen vanlig människa kan förstå.

Efter allt elände som cyklonen 1969 åstadkom, där förlusterna uppskattades till två miljarder rupees, nedsatte centralregeringen en kommitté under ordförandeskap av generaldirektören för de meteorologiska observationerna, P. Koeswaram. Kommittén framlade mer än 40 förslag till åtgärder. Om åtminstone några av dessa förslag genomförts, kunde effekterna denna gång ha lindrats. Kommittén varnade för, att även om cykloner i kombination med tidvattenvågor endast återkommer vart 50 år, så förstör de resultatet av en lika lång tids utvecklingsarbete. Därför skulle det vara lönsamt att lägga ut pengar på skyddsanordningar, och bevara det som byggts upp. Men som alla andra utredningar, tilläts kommitténs rapport att samla damm.

Onödig underskattning

Arméns roll har blivit ett stridsämne efter cyklonen. Det är tragiskt, för armén hade i förväg informerat delstatsregeringen om sin beredvillighet att bistå, om man ville ha dess tjänster. Man fick inget svar. Det är tydligt att man grovt underskattade arméns möjligheter att inskrida vid sådana här nödsituationer. Tex hade delstatsregeringen ännu tre dagar efter cyklonen ingen uppfattning om den förödelse som tidvattenvågen orsakat; på kvällen den 21:a när chefsministern kom tillbaka från en luftburen inspektionstur, uppskattade han att dödssoffren endast uppgick till 1 000 personer. Anledningen till denna underskattning var de avbrutna kommunikationerna. Tom polisens radionät, täcker bara in distriktshuvudstäderna. Hade armén kallats in, hade den snabbt kunnat sätta upp ett kommunikationssystem. Armén har dessutom mängder av specialutbildad personal, tränad för uppgifter i påfrestande situationer.

Politisk cyklon

Chefsministern Vengal Rao som står i spetsen för en av de få återstående Kongressledda delstatsregeringarna, försökte redan från början politisera cyklonen. Först genom att göra allting på egen hand, utan att konsultera sina kabinettskollegor, och förlitade sig helt på den administrativa apparaten — som inte hade någon som helst uppfattning om situationen; och utan att rådfråga de andra politiska partierna. Eftersom det snart är val, ville chefsministern bedriva hjälparbetet under dominans av sitt eget parti. Men Kongressens kadrer var inte så effektiva, eftersom partiet inte har några kadrer.

Chefsministern undvek alla förslag från andra partier att ställa hjälparbetet över partierna. Han var så angelägen om att undvika detta, att han inte ens var beredd att låta Janata-regeringen i New Delhi ta över nödhjälps- och rehabiliteringsprogrammen. All hjälp skulle gå genom delstatsregeringen; han gick inte med på att bistånd från centralregeringen kanaliserades genom guvernören (centrums representant i delstaten) eller genom en organisation av alla partier. Han avvisade tom de humanitära insatser som flera privata organisationer erbjöd. Han ville att alla insatser skulle kanaliseras genom Chefsministerns Fond för Cyklonens Offer, och angav som motiv att luftinsamlingar pågick. Men många organisationer, och grupper i olika städer och distrikt insisterade på att personligen åka till Divi, för att personligen fördela hjälpen — det är ett tydligt tecken på deras misstroende för regeringsmaskineriet. De varningar som chefsministern själv utdelat om korruption i hans administration, förstärker folks misstankar.

Resultatet av försumligheten; Lik som flyter omkring överallt

Förutom chefsministern själv, försökte flera ministrar i hans parti och regering att dra politisk fördel av situationen. Fem ministrar avgick, med motiveringen att regeringen misslyckades med att bistå folket. En annan minister, Rajamallu, var så intagen av Indira Gandhis politiska charm, att han fann det viktigare att skynda till New Delhi för att arrangera hennes besök i Andhra Pradesh, än att stanna på sin post som hälsovårdsminister och organisera förebyggandet av epidemier. Andra ministrar skyndade sig till sina hemdistrikt där cyklonen härjat, medan andra spann politiska intriger i delstatens huvudstad. Folket och de övriga politiska partierna förlorade till den grad förtroendet för regeringen, att guvernören var tvungen att sammankalla alla partier och med en viss möda bilda en samarbetskommitté mellan partierna för nödarbetet. Men det sätt som den bildats på, inger inte hopp om att den någonsin ska kunna fungera. Kabinettet är splittrat, och det inger inte förtroende hos administrationen.

Janata Party, för sin del, förlorade ingen tid utan krävde regeringens avgång. Men det fick ingen effekt eftersom det är ett parti utan bas, och dessutom hopplöst splittrat. Speciellt sedan ett av de »gamla» partierna som ingår i alliansen (Jan Sangh) lämnat skutan. Regeringens totala misslyckande har fått Janata Party att hoppas på centralregeringen och på att Vengal Raos ministär ska avsättas. Men detta har enligt tillgängliga uppgifter ännu inte skett, eftersom Janata-ledarna inte är säkra på vem det kommer att gynna, dem själva eller Indira Gandhi.

»Avgift» för hjälp

Byråkratin har ökat på ruttenheten. Två Kongressmedlemmar av delstatsparlamentet beklagade sig vid ett möte i Vishakapatnam över att tjänstemännen begärde 25 till 50 rupees från cyklonens offer, när de fördelade nödhjälpen. Flera personer beklagade sig personligen över detta inför guvernören när hon besökte de drabbade områdena. Utbildningsministern, Madala Krishna Rao, har anmodat regeringen till kraftåtgärder mot sådana tjänstemän. Men nöden är så akut, och behovet av hjälp så stort, att den som drabbas inte står emot kravet på en »avgift» på 50 eller 100 rupees när han själv får 500.

I ett samhälle där Mahatma Gandhis motto, »service before self», (»tjänä andra utan tanke på egen vinning») fullständigt ställts på huvudet, är det svårt att föreslå ett hållbart alternativ till det som nu händer. Man kan bara säga att bildandet av en samarbetskommitté mellan alla partier, och bykommittéer valda av byns egna invånare möjligtvis skulle förbättra läget. Det vore klokt av regeringen att inskränka sitt arbete till avsättning av jordarna, reparation av vägar och broar, och hjälp åt bönderna inför nästa säsong. Resten av arbetet med nödhjälp och rehabilitering skulle lämnas åt folkvalda kommittéer.

Faktaruta

Noggranna uppskattningar av den förödelse som seklets värsta cyklon i Andhra Pradesh orsakade finns ännu inte — och det dröjer innan de kommer. Men provisoriska siffror har räknats fram. Här följer en sammanställning hämtad från India Today, 16-31 december 1977:

Döda: 25 000 — 35 000 personer.

Jordbruksförluster: Gröda till ett värde av 4,5 — 5,5 miljarder rupees. 1,2 hektar har förstörts. Skador på egendom: Hus, hyddor, fabriker och offentliga byggnader till ett värde av 5 — 6 miljarder rupees har förstörts.

Boskap och husdjur: 200 000 — 300 000 djur har dött.

Total förlust: Beräknas till mellan 20 — 30 miljarder rupees (1 rupee = 50 öre).

ASIEN i nordiska massmedia

Sydasienskommittéerna tillsammans med Centralinstitutet för Nordisk Asienforskning planerar ett symposium om massmedias sätt att bevaka de asiatiska länderna.

Försumligheten i bevakningen av de sydasiatiska samhällena, den etnocentriska och ofta utpräglad amatöristiska rapporteringen har tidigare behandlats i Sydasiensbulletinen (nr 3, 1977). Den svenska offentlighetens vilshenhet under Indira Gandhis undantagstillstånd stimulerade oss för ett och ett halvt år sedan att bilda Sydasienskommittéerna. Det är i linje med hela vårt arbete att öppna en diskussion mellan journalister och andra mediafolk, på ena sidan, och forskare och aktivister i solidaritetsgrupperna, på den andra, om det sätt på vilket asienbilden i nordiska massmedia produceras.

Efter Asieninstitutets önskemål har hela Asien satts som ämne för symposiet, och vi letar f n efter personer och grupper som kan hjälpa till med organiseringen av den viktiga östasiatiska delen av symposiet. Preliminär information har redan gått ut till nyckelpersoner av olika slag. Slutlig inbjudan kommer att sändas till tidningar och andra media i Norden. Forskare, studenter, journalisthögskoleelever och andra kommer att inbjudas att presentera papers inför symposiet. De som önskar framlägga papers ombeds snarast sätta sig i kontakt med någon av kontaktpersonerna (se nedan).

Kuldip Nayar, redaktör på Indian Express, New Delhi, har redan tackat ja till vår inbjudan att medverka. Han var den mest prominente, liberale kritikern av det indiska undantagstillståndet. (Se recensionen av hans bok »The Judgment» i detta nr av Sydasiensbulletinen.) Inbjudan har också gått till Lawrence Lifschultz, korrespondent för Far Eastern Economic Review m fl media, som utvisades ur Indien, och som sedan skrivit mycket initierat om Bangla Desh. Liknande centralfigurer i rapporteringen om Kina kommer också att medverka, men några namn är ännu inte fastlagda. Dessa speciella gästers medverkan är beroende av ekonomiskt stöd, och Sydasienskommittéerna håller på att söka anslag för detta. Eftersom vi stött på en del problem med finansieringen, är det inte säkert att vi kan hålla den tidpunkt som preliminärt fastlagts för seminariet. Anmäl dig till kontaktpersonerna så får du veta allting i god tid!

Kontaktpersoner:

Göran Djurfeldt, tel. 040/46 08 95
Karl-Reinhold Haellquist, tel. (00945-1)
11 12 71

Kontaktadress:

CINA
Kajsergade 2
DK-1155 København K
Danmark

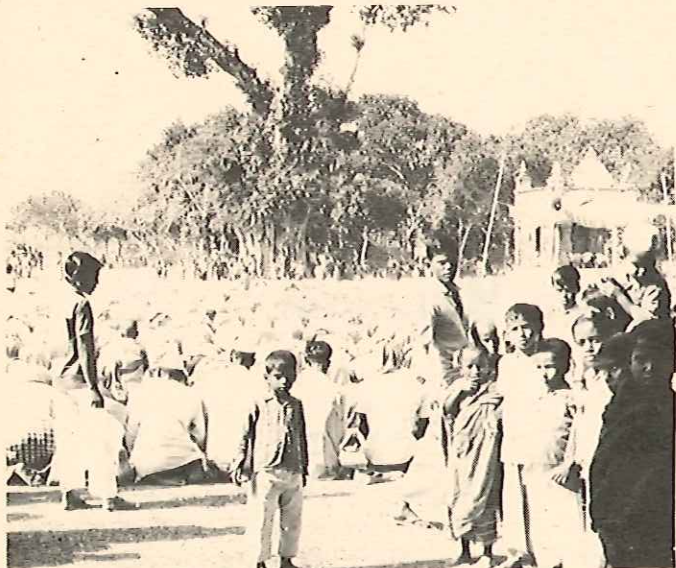
BANGLADESH

Den sista kuppen?

Ann-Lisbet Arn

Det sista kuppöversöket i Bangladesh ägde rum den 2:e oktober medan den sittande regeringen var upptagen av förhandlingar om det japanska flygplan som landat på Daccas flygplats. Kuppökarna nådde inte ens fram till radiostationen, som varit den centrala byggnaden för de tidigare kuppökarna. Förutom att de viktigaste händelserna verkar ha utspelats i och kring flygplatsen och att de flesta inblandade i den direkta aktionen var från flygvapnet, har det inte klarlagts något om de konkreta händelserna och vem som stod bakom kuppen.

Kuppöversöket var inte den enda våldsamma händelsen de aktuella dagarna. Några dagar tidigare slogs ett försök till myteri ned i militärföreläggningen i Bogra och samma söndag som kuppöversöket ägde rum, var det oro i Daccas militärföreläggning som ligger intill flygplatsområdet. Eventuellt hade dessa händelser anknytning till kuppöversöket. Konkreta informationer som kan svara på frågorna vem, vad och varför finns inte heller i dessa fall. Ett femtiotal officerare och soldater har dömts till döden — straffen är troligen verkställda — åtskilliga andra har arresterats och förflyttningar inom militären har ägt rum. Det ryktas att politiska intressen varit inblandade, men dessvärre inget om vilka och inte heller om vilka civila personer som varit inblandade.

I den nuvarande regeringens program är de religiösa principerna återinförda

Men om man ska dra paralleller till tidigare kupper i Bangladesh, är det sannolikt att det inte varit en rent militär affär. Och det understryker, att situationen i Bangladesh inte är stabil och att den matkkamp som förekommer fortfarande är så våldsam, att man griper till vapen.

Dåligt ekonomiskt år

Det har varit ett dåligt år rent ekonomiskt. Vinterriset och monsunriset blev delvis förstört av översvämningar i viktiga områden. Det finns emellertid fortfarande hopp om att amonriset (efter monsunen), som utgör ca 50 % av den totala rissköörden i Bangladesh, kan förändra situationen. Amonsköörden är bärgad i de flesta distrikt men några siffror är ännu inte tillgängliga.

Det ser dåligt ut även för industrin. Inom många näringsgrenar kör man fortfarande — sedan inbördeskriget 1971! — på halvfart, och den avnationaliseringsprocess som satts igång verkar inte kunna förbättra produktiviteten. Det är fortfarande handeln som är den snabbaste och mest vinstgivande sektorn i Bangladesh, och det är här de största investeringarna äger rum.

Det har inte skett några förbättringar för arbetarna. Lönerna ligger kring 155 taka i månaden (3-4 taka = 1 kr) och den arbetarfientliga lagstiftning som infördes under BAKSAL-regeringen (Sheikh Mujib) är inte avskaffad. Tvärtom så är strejkrätten avskaffad och organisationsfriheten begränsad.

Politisk stagnation

Trots val till Union Parishads (lokalråd) och av statsråd och trots att vissa möjligheter till partipolitisk verksamhet funnits, verkar även den politiska situationen ha stagnerat. Awamileague och Muslimleague, de två partier som tidigare haft regeringsmakten, verkar vara de som bäst förstår att utnyttja den politiska handlingsfrihet som är återinförd. Trots talrika maningar till samling står vänstern fortfarande så splittrad, att det inte ens varit möjligt att starta en kampanj för frigivande av de politiska fångarna. Antalet politiska fångar fastslogs i slutet av Sheikh Mujibs regeringsperiod till 60 — 62 000. Sedan kuppen den 7 november 1976 har 4 — 5 000 frigivits — trots alla löften som gavs att alla politiska fångar skulle släppas. Vänsterns splittring verkar mera grundad i oenigheten mellan olika politiska ledare än p g a större ideologiska skillnader. Detta har medverkat till att vänstern förlorat mycket av det inflytande den hade under undantagstillstånds-regeringen vid tiden efter kuppen.

Kamp för positioner

Därför har man nu politiskt ryckt till höger, och maktkampen har fått den utformning som nu är den dominerande; kamp mellan olika fraktioner inom armé, byråkrati och handelsväsen och deras olika utländska allianser. Fraktionernas intressen har bl a sin grund i: de som aktivt deltog i frihetskampen i Bangladesh, de som var landsflyktiga i Indien och de som återvände från Pakistan precis efter inbördeskriget eller efter mordet på Sheikh Mujib samt naturligtvis olika politiska uppfattningar eller sympatier.

I praktiken rör det sig om en kamp om maktpositioner inom armé, administration och regering, samt för att främja egna möjligheter och intressen inom handelslivet.

SRI LANKA

Attacker mot fackföreningarna _____ Karin Fridell

Den nya regimen på Sri Lanka gör vad den kan för att uppmuntra utländska investeringar i landet. En stark organiserad arbetarklass är ett hot mot dessa planer, och därför har premiärminister Jayawardene presenterat ett lagförslag som syftar till att slå sönder de självständiga fackföreningarna.

Förslaget till fackföreningslag innehåller följande element:

- upplösning av de nuvarande fackföreningarna och införande av ett fack per industribransch.
- regeringsskontroll över fackföreningarnas finanser.
- förbud för »utomstående» att vara medlemmar av en fackförening.

Lagförslaget innebär, om det antas, att arbetarna inte kan välja vilken fackförening de vill vara med i och att de inte fritt kan välja sina ledare. Idag leds de flesta fackföreningarna av intellektuella som har valts av arbetarna och som kan föra deras talan i juridiska tvister o d. Ett förbud mot dessa »utomstående» medlemmar skulle slå hårt mot fackens arbetsmöjligheter. Uppsplittningen i ett fack per bransch skulle minska möjligheterna till samordnade aktioner, och regeringens kontroll över fackföreningarnas finanser skulle omöjliggöra all verklig kamp för medlemmarnas intressen.

Jayawardenes lagförslag har mötts av ett starkt motstånd från fackföreningarna. Många fackföreningar skickade protestskrivelse till regeringen och några av den organiserade en tims-lång strejk den 18 oktober. Ceylon Mercantile Union (CMU) som bl a organiserar arbetare och tjänstemän på teplantager-na, kontaktade Internationella Livsmedelsarbetarförbundet för att få internationellt stöd i kampen mot de nya fackliga lagarna. Livsmedelsarbetarinternationalen svarade med att skicka ett protesttelegram till Sri Lankas regering.

Efter den kraftiga mobiliseringen mot lagförslaget deklarerade regeringen att åtgärderna »inte var under övervägande». Detta kan ses som en reträtt, men Jayawardene kommer säkert inte att ge sig så lätt i sina försök att jämna vägen för det utländska kapitalet. Kampen för fackliga rättigheter kommer att fortsätta, och det är viktigt med fortsatta internationella solidaritetstryningar, som visar för Jayawardene att fackliga tvångslagar inte kan passera obemärkta.

Fackliga uttalanden till stöd för Sri Lankas fackföreningsrörelse och mot de tilltänkta tvångslagarna kan skickas till:

Ceylon Mercantile Union
No. 3, 22nd Lane
Kollupitiya
Colombo 3
Sri Lanka

Rohan Wijeweera fri

Sri Lankas regering har beviljat amnesti till 130 politiska fångar som suttit fängslade sedan 1971. Bland dem finns Rohan Wijeweera, som är den mest kände ledaren för JVP (Folkets befrielsefront). JVP-ledarna fängslades 1971 efter provokationer från regeringen, som då bestod av SLFP, CP och LSSP. Senare samma år dödades många tusen JVP-medlemmar och påstådda supporters när ett påstått »uppror» slogs ned av militär och polis.

Frigivandet av JVP-ledarna är ett försök från UNP-regeringen att göra sig populär och misskreditera Bandaranaike-regimen från de antifackliga lagar och grundlagsändringar han vill genomföra. Icke desto mindre är det en viktig seger för de progressiva krafterna på Sri Lanka att Rohan Wijeweera och hans kamrater nu släpps ut ur fängelserna.

UNP, United National Party, högerparti som suttit i regeringsställning i flera omgångar sedan de första parlamentariska valen 1947. Vann valet i somras med drygt hälften av rösterna, vilket gav 85 % av mandaten. Ledare är J.R. Jayawardene.

SLFP, Sri Lanka Freedom Party, borgerligt parti som regerat när inte UNP gjort det. Förlorade valet i somras efter 7 års regeringsinnehav. Ledare är Sirimavo Bandaranaike.

LSSP, Lanka Sama Samaja Party, reformistiskt vänsterparti som ibland felaktigt kallas trotskistiskt. Samregerade med SLFP under större delen av perioden 1970-77.

CP, det moskvatrogna kommunistpartiet, samregerade med SLFP under större delen av perioden 1970-77.

JVP, Janatha Vimukthi Peramuna (Folkets befrielsefront), vänsterrörelse som slogs ned vid ett påstått uppror 1971. Ledare är Rohan Wijeweera.

Sri Lankas premiärminister J.R. Jayawardene håller på att göra sig själv till enväldig diktator. Den 4 oktober 1977 antog parlamentet en grundlagsändring som gör Jayawardene till president under 6 år. Han får som president lagliga befogenheter att upplösa parlamentet och bestämma regeringens sammansättning, och han får direkt kontroll över armén. Detta gör honom helt enväldig, och han utnyttjar sin makt till att attackera fackföreningsrörelsen och stödja det utländska kapitalet.

Jayawardens parti UNP kom till makten efter allmänna val i somras. Majoriteten av dess väljare röstade inte så mycket för UNP som mot den gamla SLFP-regeringen. Högerpartiet UNP kom att bli det enda alternativet för befolkningen, som var hårt drabbad av prisstegringar och arbetslöshet. UNP fick regeringsmakten för att människor ville ha arbeten, bostäder och mat för dagen, och när väljarna märker att vallöfena inte hålls kommer de inte längre att stödja UNP.

ment där han ännu så länge har 2/3 majoritet.

Jayawardenes nya lagliga befogenheter innebär, att han blir president samtidigt som han kvarstår som premiärminister. Han får rätt att upplösa parlamentet när han så önskar. Den rätt kan han t ex använda om ett nyval förändrar parlamentets sammansättning så att UNP inte längre har majoritet. Han får också rätt att till- och avsätta ministrar utan parlamentets tillåtelse. På detta sätt förvandlas parlamentet till en församling helt utan inflytande, medan makten läggs i händerna på Jayawardene själv.

Enligt grundlagsändringen kontrolleras armén direkt av Jayawardene, och han får också rätt att själv kalla in utländska trupper i landet. Dessutom får han rätt att införa undantagstillstånd om han anser att det behövs. Han planerar också att tillsätta »distriktministrar» som ska bli direkt ansvariga inför

Turistindustrins bild av Sri Lanka stämmer dåligt med verkligheten

Den politik som Jayawardenes regering för ger alls inga förbättringar till de arbetande och arbetslösa. Arbetslösheten är fortfarande enormt hög (600 000 av en befolkning på drygt 14 miljoner) och levnadsomkostnaderna har inte sjunkit. I stället ger regeringen stort stöd till utländska kapitalinvesteringar. Man försöker införa en frihandelszon där utländska företag skulle kunna investera skattefritt, och man gör svåra angrepp mot fackföreningsrörelsen. Med en sådan politik kan Jayawardene vara säker på att snabbt förlora sitt stöd hos folket. För att säkra sin, och storfinansens, ställning gör han sig därför till diktator med hjälp av ett parla-

honom och handla på hans order.

Maktkoncentrationen motiveras av Jayawardene själv med att han vill skapa en »stabil» regering som inte blir beroende av parlamentets »hugskott och nyckel». Han menar att »censur från det parlamentariska partiet» inte får hindra en maktbävare från att ta »konkreta men impopulära beslut». Det är alltså tydligt att Jayawardene vill gardera sig mot opposition både från folket och från de egna partileden. Han försöker på så sätt säkra sin egen position och säkra möjligheten att även i framtiden föra en arbetarfientlig politik som framför allt stödjer imperialismens intressen.

PAKISTAN

Armén skärper greppet

ur Pakistan Progressive, USA (sept-okt 1977)

Ett första kapitel av kriser i Pakistan är nu till ända. General Zia och hans regering tillskriver sig fortfarande rollen som »vårdare» – och värden skall intensifieras och förlängas! Vad som skulle bli »90 dagars belägringstillstånd» kommer att bli åtminstone 11 månader eftersom valen har uppskjutits och inte kommer att hållas förrän »absolut tidigast» i juni 1978. Om general Zia då fortfarande är vid makten, ser vi ingen anledning till att han skulle vara mer villig att lämna den i juni än han är nu. Det är vidare inte klarlagt i vilken grad han hittills hållit sig till »ritningarna»; har han helt cyniskt lurat dem som trodde på hans löften om rättvisa val? Eller har händelserna helt enkelt spelats honom ur händerna?

Antingen uppskjutandet av valen var »enligt ritningarna» eller ej, har det nu blivit klart, att avsättandet av Bhutto – och hindrandet av hans come-back – ingår i planerna. Allvaret i anklagelserna som riktas mot Bhutto klargör styrkan i den kamp som nu pågår inom den härskande klassen. Genom att hålla Bhutto häktad som misstänkt för mord och maktmissbruk har generalerna tvingats att öppet redovisa sina lojaliteter och samtidigt tillintetgöra kraven på »fria och rättvisa val». Det var för att undvika detta som Bhutto först arresterades på civila anklagelser. När han sedan släpptes mot borgen arresterades han på nytt – denna gång av de militära myndigheterna.

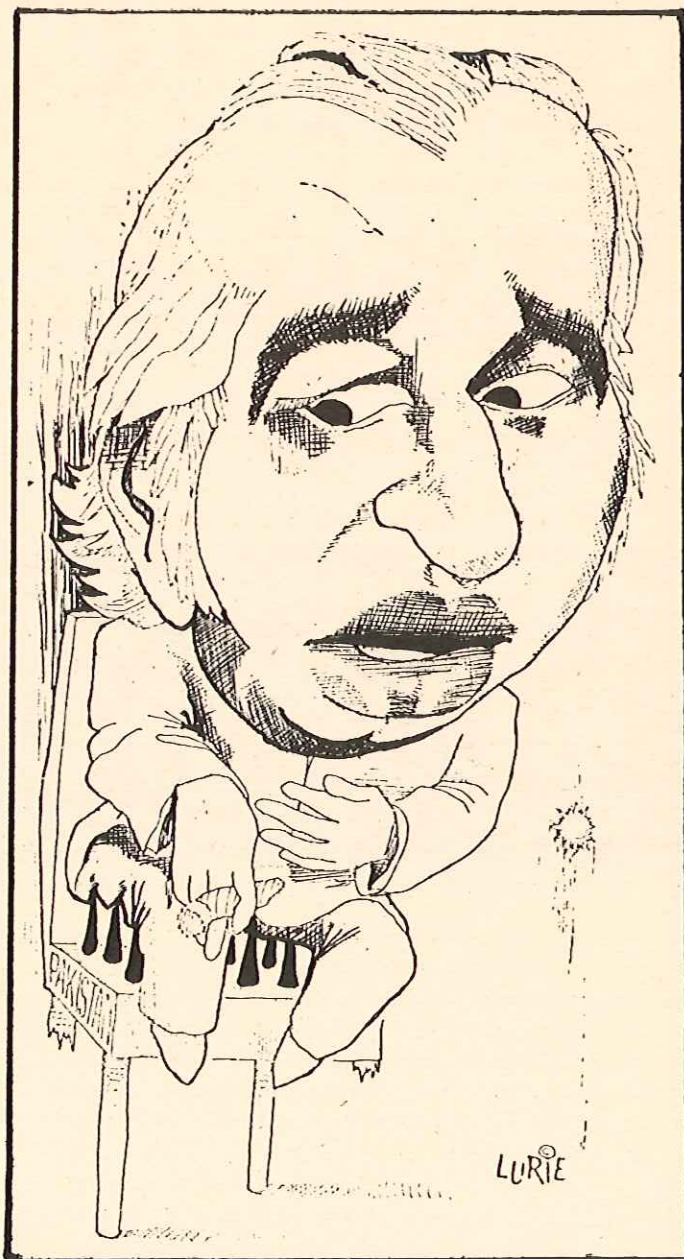
Bakslag för Zia

General Zia är tydligen villig, att acceptera de förlägenheter som ett öppet deltagande i detta innebär, för att rädda sig själv från att dras djupare ned i det träsk han befinner sig i. Men denna lösning har förvärrat hans obehagliga belägenhet. Han har gått för långt för att tillåta Bhutto att komma tillbaka till makten. Hittills har försöket att ge Bhutto dåligt anseende bara inneburit bakslag för honom själv.

Det är inte någon lätt sak att bli kvitt Bhutto. De mest framgångsrika försöken att ställa Bhutto i dålig dager har gjorts av Bhutto själv. Ännu vid makten lovade han mycket men höll sällan löftena. I fängelset släpptes löftena åter lösa med de tröga generalerna som perfekt kontrast. Det är, naturligtvis, inte första gången som Bhutto drar nytta av att vara fången hos generalerna. Ayub Khan var den förste som gjorde honom denna tjänst för ett decenium sen. Zia kunde inte ha gjort mer för att återställa Bhutto's befleckade heder. Han får nu snabbt folk bakom sig – men inte för att de kräver rättvisa. Det är snarare en fråga om att Bhutto är en symbol för oppositionen mot militärregeringen – trots alla hans brott mot det pakistanska folket – och att han som sådan skulle vara bättre skickad än andra borgerliga politiker att återställa den »demokrati» som fanns före kuppen.

Oväntat problem

Bhutto verkar fast besluten att löpa linan fullt ut, att slåss för sin sak. Hittills har, i Pakistans historia, avsatta ledare behandlats väl. Men nu är det första gången som en före detta ledare utgör ett hot mot sina efterföljare. Generalerna har fått ett oväntat problem på halsen: Bhutto's framgångar har ökat behovet av »åtgärder» mot honom – samtidigt som dessa framgångar sätter en gräns för hur långt armén kan gå. Så länge Bhutto är kvar på scenen kommer fria val att vara ett riskabelt företag för generalerna.

Zulfikar Ali Bhutto – den fängslade f d premiärministern

Vänskapliga relationer

Även om armén lyckas knäcka Bhutto politiskt eller psykiskt, finns det inga garantier för att PNA kommer att återvända i triumf som ledare för en »demokratisk» regering. Utan Bhutto kommer troligen PNA att spricka. Den gamla oppositionsalliansen PNA är alltför splittrad, alltför opportunistisk – bara dess existens som »koalition» pekar på detta – och har väntat för länge i kulisserna medan de intrigerat för att få makten. Redan nu fördjupas klyftorna inom partiet. Om PNA överlever och vinner ett eventuellt val, kan dess inre stridigheter vara en bra ursäkt för armén att åter göra anspråk på regeringsmakten.

Även om delar av PNA nu börjat göra framstötter mot armén om att val bör hållas snart, finns det ingen direkt intressekonflikt dem emellan. Bortsett från individuella ambitioner har PNA och armén upprättat vänskapliga relationer – en koalition av plikt känsla och auktoritärt bakåtsträvande. Ironiskt nog skulle ett fortsatt militärstyre vara mer i linje med PNA's högerideologi än en »demokratisk» PNA-regering. Tendenserna mot fascism, missbruket av religionen som höjden av social intollerans och förtrycket mot oberoende organisationer – samtliga dessa företeelser är resultat av högerens ideologi. Dessa tendenser har sina rötter i officerskårens sociala bas och i de ortodoxa grupperna inom PNA. De har fått sin näring i de ekonomiska förhållandena och i obalansen mellan armén och byråkratin, av politiska kriser och osäkerhet, och viktigast av allt, av den sedan i mars ökande allmänna medvetenheten.

Utanför gränserna

Kuppen av den 5 juli var mer än ett drag mot Bhutto. Framför allt var den en redovisning över var de konstitutionella gränserna går i dagens Pakistan. Massdemonstrationer, fackföreningar och grupper som lutar åt vänster – samtliga har de definierats som varande utanför dessa gränser. Allt medan general Zia håller på att »konstitutionalisera» piskan han håller i sin hand. Han har aviserat ändringar i författningen som skulle ge armén befogenhet att blanda sig i politiken när »landets integritet» är i fara. En formell lagändring verkar knappast nödvändig för att rättfärdiga något som inte kan undvikas. Förslaget vittnar om den övertygelse och auktoritet med vilkens hjälp generalerna nu planerar Pakistans framtid. Antingen det nu blir som »vårdare» eller övervakare är det helt klart att armén har för avsikt att behålla sitt grepp den närmsta framtiden.

De politiska förändringar som nyligen inträffat är mycket djupare rotade än turerna kring Bhutto, PNA och armén. Vi kan nu med större perspektiv se tillbaka på arméns roll sedan 1958. Efter förvirringen kring nederlaget i Bangladesh har de väpnade styrkorna grupperat om; Bhutto kan ta äran av att hans mellanspel gjorde denna omgruppering möjlig, samtidigt som han väckte folkets medvetande och ökade splittringen i den härskande klassen. Oförmågan hos den härskande klassen att nå överenskommelser om de bästa sätten att kontrollera och utsuga massorna, har gjort ett förlängt och repressivt militärstyre oundvikligt.

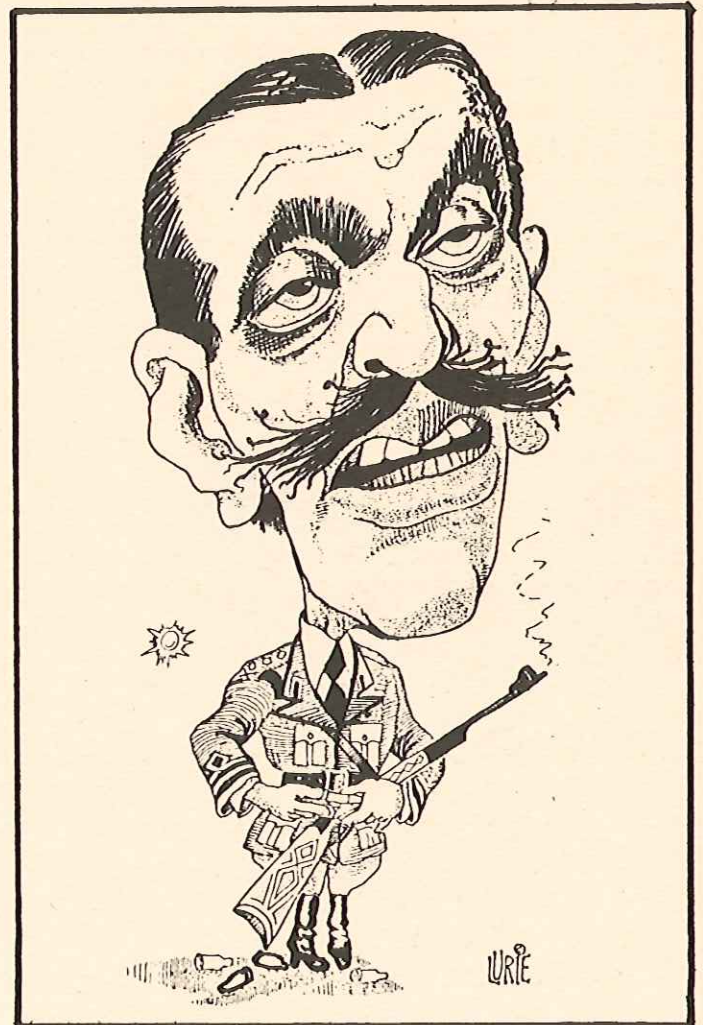
»En turkisk lösning»

Dag för dag känner general Zia hur folket ökar sina krav på att snart få gå till val. Problemen med att tygla eller bekämpa detta tryck kommer att bli lika stora som vad gäller undvikande av allmänna val. De viktigaste, och allvarligaste, aspekterna är det ö-

kande klassmedvetandet och de separatistiska krafterna. Det är, med detta i tankarna, möjligt att general Zia kommer att verka för en »turkisk lösning» – dvs skapa ett nytt högerparti under militärt förmyndarskap. En sådan lösning skulle inte betyda mycket för klassproblemen – en företeelse som högeren inte under några omständigheter kan skydda sig emot i ett längre perspektiv.

Vad PNA å andra sidan kan göra, är att medverka till att de separatistiska krafterna tystas ned. Detta gäller främst i NWFP (Sarhad) och Baluchistan.

Livskraften i en »turkisk lösning» är emellertid beroende av styrkan hos det politiska instrument som genomför den. PNA är, som tidigare nämnts, ett svagt och osäkert instrument, oförmöget att stå emot en kraftmätning.

General Zia ul-Haq – militärjuntans starke man

Vänstern Pakistans hopp

En annan möjlighet är att militärerna styr landet direkt – hårt och repressivt. Fastän det just nu inte finns någon anledning att vänta sig någon lösning å la Pinochet, är det helt klart att de objektiva förutsättningarna inte längre tillåter någon välvillig diktatur som under Ayub Khan. När arméns tålmod börjar tryta kommer troligen repressionen att intensifieras och bli allt hårdare. Pakistans enda hopp ligger i en stark nationell vänsterrörelse som kan organisera och förtydliga massornas ökande medvetenhet och leda en effektiv kamp mot den gryende fascismen.

RECENSIONER

Tredje världen

Den socialistiska samhällsvision som Indien startade upp med vid självständigheten 1947, har inte genomförts i praktiken. Tvärtom, har skillnaderna mellan fattig och rik ökat. Den utvecklingsstrategi, som satsningen på tung industri innebar, har inte nämnvärt påverkat eller förbättrat den misär Indiens fattiga lever i. De har fått hålla till godo med Kongresspartiets och Indira Gandhis socialistiska retorik, medan inflationen galopperat iväg och den industriella tillväxten stagnerat. Strejker, upplopp och demonstrationer har därför varit de fattigas enda vapen i kampen mot fattigdomen och Kongresspartiets misslyckanden. Från 1972 och framåt, sjönk följdriktigt Kongresspartiets popularitet och oppositionen växte sig allt starkare. Hotet från oppositionen, då främst JP-rörelsen, mot regeringen och staten, utlöste i juni 1975 det undantagstillstånd som skulle visa sig bli Indira Gandhis sista stora beslut. I mars 1977 fick nämligen Indien en ny regering, ledd av Janatapartiet. Kongresspartiet, som suttit vid makten ända sedan självständigheten, led ett svidande nederlag.

I Sydasiens byar blir barnen fort vuxna. De flesta barn över sex år bidrar till familjens försörjning med sin arbetskraft

En mer detaljerad bakgrund till Indira Gandhis valnederlag ges i Lasse och Lisa Bergs bok *Tredje världen* (Gidlunds). Boken består av samlade erfarenheter från drygt ett årtiondes resor i och konkreta studier av länder såsom Nya Guinea, Indien, Bangladesh, Algeriet och Sri Lanka. I avsnittet om Indien konfronteras man med fattigböndernas hårda vardag och deras tröstlösa kamp mot byns mäktiga storbönder. Här redogörs också för hur den teknologiskt vansinniga »gröna revolutionen» aldrig blev någon revolution för de fattiga. Endast storbönderna och de transnationella kemiska bolagen gick belåtna ur den »omvälvningen».

De socio-ekonomiska missförhållandena är emellertid inte unika för Indien. I nord-öst gränsar Indien till Bangladesh, ett land som är mer utsatt än Indien, vad gäller svält, arbetslöshet och förtryck. Lasse och Lisa Berg ger en kortfattad men väldokumenterad historik över Bangladesh och dess mångåriga kamp, först mot engelsmännen, sedan mot västpakistanerna. Den bengaliska nationalismen leddes till en början av Awamiförbundet, som 1971, med Indiens hjälp, tog makten och upprättade staten Bangladesh. De första åren av självständighet präglades dock av en djup ekonomisk kris, som under åren 1974 - 75 förvärrades katastrofalt. Priserna på baslivsmedel femdubblades och på 5 år hade industriproduktionen sjunkit med 20 %. Detta totala kaos ledde också till hela 3 militärkupper under 1975, där generalmajor Ziaur Rahman stod som den slutliga segraren.

Lasse och Lisa Berg har skrivit en väldigt angelägen och personlig bok, som riktar sig till dem som vill öka sin medvetenhet om de förhållanden som de fattiga i Tredje världen tvingas leva under idag; om hur de fattiga förtrycks och vad de har att sätta emot.

Mats Hilde

Drömmen om en ö

En bok som visserligen har några år på nacken men som ändå har en del att säga om Maldiverna är *Drömmen om en ö* (Vår Bok/Norstedts) som är skriven av Tord Wallström.

Bokens stora förtjänst är att den i en skönlitterär form lär ut mycket om Maldiverna ur faktasynpunkt och det på ett bra och lättfattligt sätt.

Handlingens yttre ram är att journalisten Tord Wallström kommer till Maldiverna via Sri Lanka för att leva där en tid. Han arbetar tillsammans med fiskarna, reser runt på öarna och försöker finna ut Maldivernas historia. Han stöter på besvär, människorna han frågar ut vågar inte berätta någonting men efter hand så klarar det och han börjar skönja konturerna. Han får reda på att Maldivernas förste president, Ameen Didi, var mycket populär, men att han utsattes för ett attentat och nu styr Ibrahim Nasir, en diktator. Visserligen har det förekommit attentat mot honom men de har misslyckats.

Så småningom fogas bit efter bit samman, Wallström lyckas komma på att det förekommer terror, fängelseöar m m. Det är med denna sanning han återvänder hem.

Förutom en handling som tangerar thrillerns så ger Tord Wallström en skildring av livet på Maldiverna. Vi får följa invånarnas vardag, sättet de tänker på, hur de firar sin fritid osv. Detta gör att »Drömmen om en ö» gott kan rekommenderas som en inledning till den som vill veta mer om Maldiverna.

Stig Hansén

The Judgement

Pressensur i en eller annan form finns i alla samhällen, vilket pekar både på det tryckta ordets makt, och bräckligheten i borgerliga maktstrukturer. I industriländerna har en viss ekonomisk styrka möjliggjort ett ganska stort mått av radikal opposition och därmed ett skenbart bevis för »friheten» i dessa samhällen. Men också i i-länderna finner man exempel på hur regeringarna försöker strypa vissa typer av information. Ta t ex det berömda fallet Victor Marchetti i USA: han slutade som CIA-agent 1969 och skrev tillsammans med John Marks »CIA och intelligenskulten.» Nixonregimen fick domstolarna att förbjuda publiceringen av hemligstämplat material, och boken kom ut med blanka sidor. Men det anakronistiska i fallet Marchetti är att den amerikanska regeringen förbjuder honom att överhuvudtaget yttra sig om underrättelsefrågor, t o m att kommentera allmänna diskussionsfrågor, typ CIA:s roll i Chile. Det är värt att notera att också Jimmy Carter's människorättsmedvetna regering beslutat sig att upprätthålla detta drakoniska domstolsbeslut — John Marchetti är tystad.

Detta exempel från ett rikt och »fritt» land kan ge en föreställning om läget i de fattigare länderna. I dessa länder måste regeringarna balansera mellan utländska påtryckningar och inhemska maktgrupperingar; och pressen anses allmänt som störande för balansakten: av Marcos på Filippinerna och Pinochet i Chile. Det gällde också för Indira Gandhi både före och under undantagstillståndet. I ett land som Indien, har redan tidningsekonomin en kvävande roll: endast stora finansfamiljer kan ge sig in i publiceringsverksamhet i större skala. Många små tidningar, speciellt på de regionala språken, måste helt lita till regeringens beskydd, redan för att få en pappersranson — tidningspapper är nämligen ransonerat — dessutom måste de lita till affärsvärldens beskydd för att få annonser. Därmed är utrymmet också för små kritiska tidningar nästan lika med noll. När man talar om pressfrihet i Indien, måste man alltså ha dessa begränsningar i minnet. Det är huvudsakligen de stora tidningarna som ibland kunnat hålla en självständig linje i förhållande till regeringen. Dessa stora tidningar, varav endast tre är nationella, är engelskspråkiga och ägs av de största monopolföretagen i Indien (Tata, Birla, Goenka).

Det är i detta sammanhang man ska läsa Kuldip Nayar's bok *The Judgement — Inside Story of the Emergency in India* om undantagstillståndet i Indien. Boken handlar inte primärt om pressen, men den är skriven av en av redaktörerna för Indian Express, en av de tre stora drakar. Kuldip Nayar täcker hela undantagstillståndet, men från sitt speciella perspektiv, som journalist på den tidning som kanske mest fick känna av Indira Gandhis förtryckarkaskineri. Kuldip Nayar blev själv arresterad under en tid, för sitt motstånd mot undantagstillståndet.

Boken är skriven med en lättläst, romanliknande stil och berättar om den korta perioden med öppet politiskt förtryck, jämfört med den tidigare perioden, då medlen att tysta oppositionen var mera förfinade. Boken förtjänar att läsas, speciellt i Väst, så att den intresserade kan få en idé om hur sofistikerad denna regim var, hur den kunde dölja sin brutalitet under en polerad officiell image, och hur effektivt och osynligt den kunde hantera sin inhemska opposition. Redan 1971 kunde regimen ostört göra sig av med 30 000 vänsteraktivister i en enda delstat (Västbengalen), för att inte tala om dödandet i andra delstater — jag tänker på skjutandet av demonstranter, strejkande arbetare, misstänkta ge-

rillas och gerillasympatisörer etc — och för att slutligen inte heller tala om fängslandet av 70 000 personer och försvinnandet av oräkneliga människor. Höga indiska polismän ger råd och expert-hjälp åt sina kollegor i Argentina och Brasilien och är medarbetare vid Washington Police Academy; de utväxlar regelbundet tjänster med Iran, där vänsteraktivitet är helt förbjuden. Långt innan undantagstillståndet hade regeringen beordrat speciella operationer i områden där stam- och bondeuppror mot hänsynslös exploatering från jordägarna och ockrarna utbrutit: man tömde byarna på folk, upprättade strategiska byar, som i Vietnam eller Malaya, med permanenta arméförläggningar och förbjöd besökande i området, t o m indier släpptes in först efter tillstånd från polisen. Eftersom Kuldip Nayar's bok i första hand handlar om undantagstillståndet, går han inte in på dess lika otäcka förhistoria — något som fortfarande återstår att dokumentera. En sådan kartläggning skulle kunna få Pinochet att framstå som ett mildt befläckt helgon.

Jayaprakash Narayan — Janata-regeringens andlige fader

Kuldip Nayar's bok är en av flera, som utkommit om undantagstillståndet, efter det att Janataregeringen kom till makten. Den gick ut i tolv upplagor på en månad, och är överlägsen andra böcker i samma ämne: den har berättarkraft och närhet till vad som hände i Indien, från den 12 juni 1975, när Indira Gandhi berövades sitt ämbete genom ett domstolsutslag. Boken är skriven från en liberal synpunkt; och den är positiv till Jayaprakash Narayan, Janata-regeringens andlige fader.

I det sista kapitlet, t ex, som har samma rubrik som boken, »Domslut», skriver Kuldip Nayar: »Janataregeringen har höjt det moraliska tonläget i landet. För första gången på många år talas det om värden som fru Indira Gandhis regim ihärdigt undergrävt.» Ett domslut över den nya regeringen återstår att skriva, men man får intrycket att det falska talet fortsätter, speciellt när man ser hur de politiska fångarna i så stort antal fortsätter att förtvina i fängelserna. Vad Kuldip Nayar har att säga om detta, ska bli intressant att höra — under tiden kan hans bok ge en viss insikt i den politiska situationen på den indiska subkontinenten.

Babu

The Judgement är utgiven av Vihav Publishing House, Pvt. Ltd., Saroy Chambers, S. Wallace Street, Bombay 400 001.

DIEGO GARCIA

USA-bas av senaste snitt

Thomas Bibin

USA:s nederlag i Indokinakriget 1975 innebar inte att amerikanerna lämnade Asien åt sitt öde. Tvärtom visar detta hur nödvändigt det är för USA att deras allierade själva ställer upp med trupper utrustade med vapen och teknik i n k ö p t från USA. Detta enligt den s k »Guam-doktrinen» eller »Nixon-doktrinen» som alltså förordar en ökning av USA:s vapenförsäljning och en minskning av de amerikanska trupperna utomlands. USA:s trupper i Indokina och på andra håll i världen har länge utgjort en tung post i landets underskott i betalningsbalansen. Man har fått betala ut för mycket dollar i utlandet. Denna doktrin har tidigare förklarats på följande sätt av den dåvarande sekreteraren i USA:s försvarsdepartement David Packard:

»Jag tror att det bästa sättet att minska våra åtaganden och utgifter utomlands är att få allierade och vänligt sinnade nationer att göra ännu mer för sitt eget försvar. För att förverkliga detta fordras det emellertid att vi fortsätter att på förfrågan ge eller sälja dem de redskap de behöver för att dra det tyngre lass vi vill förmå dem att dra.»

Denna medvetna politik i fråga om vapenhandeln har inte bara varit ett resultat av en allt sämre betalningsbalans. Den har också varit ett sätt att rädda sysselsättningen i USA och att hålla vapenindustrins produktionsförmåga uppe med tillräckligt långa tillverkningsserier. Detta för att hålla nere priserna på de vapen som går till USA:s eget försvar. Och man har nog lyckats: idag säljer USA mer än femton gånger så mycket vapen som man ger i militärhjälp! Detta ska man komma ihåg när man talar om president Jimmy Carters »nya moral», eftersom den inte på något sätt berör vapenexporten, bara den förhållandevis obetydliga militärhjälp. Och Carters rådgivare i nationella säkerhetsfrågor, Zbigniew Brzezinski, är en av de ivrigaste företrädarna för Nixon-doktrinen och den ökade vapenexporten.

Teknologi och sjöstridskrafter

Men USA:s världsvärde baseras inte bara på vapenexport och rustningen av trogna väktare runt jorden. Det baseras också på utvecklandet av teknologier för underrättelseverksamheten (satelliter, elektronik) och för snabba lufttransporter av trupper, vapen och vapenbärare i krislägen. I denna utveckling har det blivit allt nödvändigare att bygga militärbaser på öar i världshaven där de ekonomiska och politiska kostnaderna varit små. Idag är den amerikanska militära närvaron i Asien baserad på sjöstrids-

krafter vilka under årens lopp haft tillgång till baser i alla vatten kring kontinenten utom just ute i Indiska Oceanen. Det är ett viktigt skäl till utbyggnaden av basen på Diego Garcia, en liten atoll i Chagos-arkipelagen belägen ca 1 600 km söder om Indiens sydspets.

Island in the sun

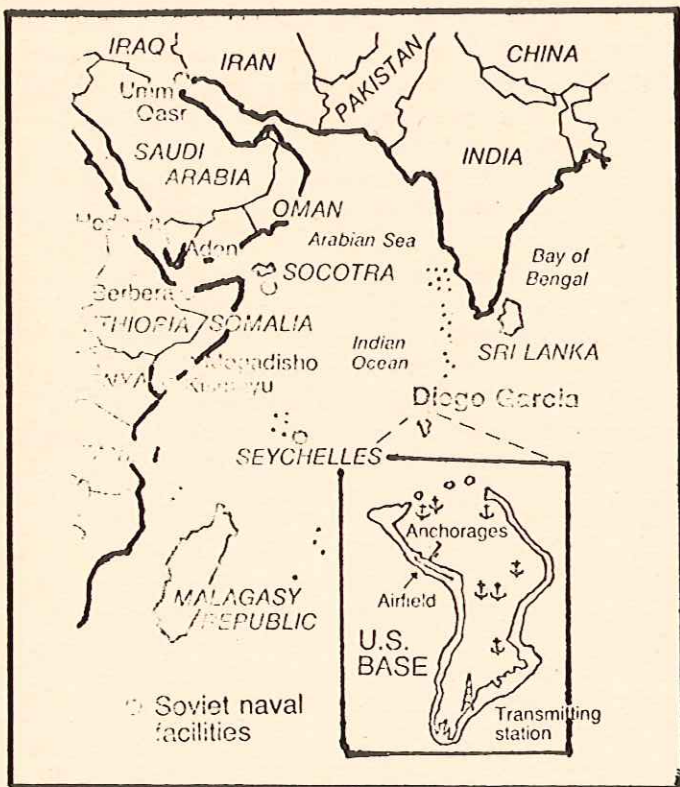
Chagos-arkipelagen var en del av Mauritius fram till 1965. Då hade Mauritius varit en brittisk besittning sedan början av 1800-talet. Men 1965 (tre år innan Mauritius blev självständigt) sammanfördes Chagos-arkipelagen med en del andra öar i indiska Oceanen till vad som kom att kallas British Indian Ocean Territories. I slutet av 1966 fick USA tillgång till den bas engelsmännen hade på Diego Garcia sen tidigare, och knappt tio år senare beslöt amerikanerna att bygga ut basen. Från början visste ingen i den amerikanska kongressen om att USA fått tillgång till Diego Garcia. De flesta i kongressen liksom allmänheten fick heller inte förrän härom året reda på att USA lovade att ersätta engelsmännen för de kostnader man haft på ön. Fram till 1975 kostade detta USA 11,5 milj dollar, en summa som aldrig dök upp på den amerikanska militärbudgeten som utgift eftersom man i stället drog av på Englands kostnader för forskning och utveckling av det gemensamma ubåtssystemet Polaris. Trots protester (t o m i kongressen), kritik, förseningar och modifieringar så har nu dessutom USA under de senaste två åren byggt ut Diego Garcia till en fullt utrustad militärbas. Där finns idag en drygt 3,5 km lång landningsbana, sambandscentral för sändning och mottagning av satellitinformation, en mindre hangar, reparationsvarv, flyg- och fartygsbränsledepå som rymmer över 600 000 fat drivmedel, ammunitionslager, förläggningar för 600 soldater, fritidsområde, administrationsbyggnader samt ett antal andra lokaliteter. Utbyggnaden av basen anses nu vara färdig.

Sammanfattningsvis kan man alltså säga att Diego Garcia tjänar följande syften för USA: ön utgör en bas för intervention mot nationalister eller kommunister som hotar USA:s ekonomiska intressen i området; genom basen överflyglar nu USA de sovjetiska sjöstridskrafterna i Indiska oceanen och man har fått en sambandscentral för det militära spionaget; ön utgör en viktig bas för kärnvapenstrategin.

Fred och vänskap

Från amerikansk sida har man varit mån om att tona ner sin upprustning i indiska oceanen. Man har sagt att det varit fråga om en »freds- och vänskapsstyrka» när enheter ur 7:e flottan sedan 1971 regelbundet patrullerar Indiska oceanen. Med intervaller på ca 3 månader avgår sex eller sju fartyg från basen Subic Bay på Filippinerna västerut in i Indiska oceanen, först upp till

Persiska viken, sen ner utefter Afrikas östkust, varefter man återvänder efter två månader. Med basen på Diego Garcia har nu de amerikanska sjöstridskrafterna kommit för att stanna, och de ingår idag i USA:s globala kärnvapenstrategi till havs, baserad på dels ubåtar med kärnvapen och dels hangarfartyg med kärnvapenbärande flyg. För dessa är tillgången till baser avgörande eftersom USA där fått möjlighet att placera taktiska kärnvapen för ingrepp i Sydasiens och inte minst i arabländerna, en politisk som man uttryckligen vidgått i händelse av en oljebojkott. Det tar nu amerikanska krigsfartyg höst två dygn att nå Mellanöstern söderifrån och från indiska oceanen når USA Sovjet med kärnvapen. 1974 uttryckte US NEWS and WORLD REPORT saken så här: »Kan vi bygga ut Diego Garcia till en bas för reparationer, påfyllning och utbyte av besättningar så kommer våra robotbärande ubåtar att kunna fördubbla sin tid i området innan de måste återvända till baserna i USA, Spanien eller på Guam.»

Ekonomi och tvångsflyttning

Indiska oceanens betydelse understryks också av det faktum att havet utgör den viktiga sjövägen från Fjärran Östern och Japan till Afrika och Europa samtidigt som större delen av världens råolja går ut från Persiska Viken via indiska oceanen österut till Japan och USA, och västerut till Europa. Sueskanalen har aldrig kunnat återta sin roll som transportled till Europa, bl a därför, att de största tankfartygen inte längre kan gå den vägen. Vidare utgör indiska oceanen tillsammans med Sydatlanten två av de viktigaste kvarvarande källorna för djuphavsfiske.

Allvaret i USA:s strävanden har understrukits av deras egen amiral B.F. Zumwalt som säger att oktoberkriget i Mellanöstern, oljeembargot och de höjda priser som följde visade att USA:s intressen i indiska oceanen är direkt förenade med intressena i Europa och Asien. Indiska oceanen kan bli skådeplats för förskjutningar i maktbalansen i världen, menar han, och USA måste vara i stånd att påverka utvecklingen i detta område. Han ci-

teras i Far Eastern Economic Review och tidningen rapporterar samtidigt (i maj 1974) att Diego Garcia är fri från besvärande infödingar och deras »Yankee, Go home!». Men man visste inte då vad som senare uppdragats: att USA och England hemlighållit att man deporterat ca 1 300 människor till Mauritius enligt ett avtal länderna emellan från 1966. Många människor hade vägrat under långa tider att låtas sig flyttas, men de hade ändå tvingats iväg under åren 1971-73. När avslöjandet kom 1976 hade den brittiska regeringen stått för »avsöndringskostnaderna», dvs kostnaderna för tvångsflyttningen med blygsamma 1,4 milj dollar.

Att ön var obebodd var annars ett av argumenten för en utbyggnad av Diego Garcia. Men att avsaknaden av invånare berodde på ett cyniskt spel under täcket var något som inte kunde stoppa utbyggnaden. Då hade man redan satt igång, och de två första årens budgetar drevs igenom till en summa på sammanlagt 33 miljoner dollar. Visserligen hade senaten (överhuset) motsatt sig utbyggnaden med knapp majoritet (»Tvångsflyttning är inte detsamma som att komma till en obebodd plats...») men representanthuset godkände den mindre än ett halvår senare (april 1976).

Rysen är här

Ett av de viktigaste argumenten för de som förespråkade basen på Diego Garcia har varit nödvändigheten att kontra en sovjetisk uppladdning i indiska oceanen. Amiral Zumwalt igen:

»Sedan 1968 har vi sett en stadig militär upprustning från Sovjets sida i indiska oceanen, både vad det gäller närvaron av deras sjöstridskrafter och vad det gäller underhållet av deras militära operationer ... Som en följd av denna sovjetiska upprustning så har kommunisterna idag ett militärt understöd i området som vida överflyglar USA:s.»

Sovjets flotta har idag tillgång till hamnar i över tio länder runt indiska oceanen och deras påtagliga närvaro där är säkert inte bara en styrkedemonstration.

Precis som USA vill man skydda sina handelsvägar på haven, och här går också en ständigt isfri sjöväg mellan asiatiska och europeiska Sovjetunionen. Sovjets starka fästen i området har framför allt varit Irak, Sydjemen, Somalia och Indien. Av dessa länder har Sovjet satsat mest på Somalia där man sedan 1962 byggt upp landets armé och ordnat en viktig sjö- och flygbas i staden Berbera för egen del.

Sovjets styrkeuppvisning i indiska oceanen har dock hejdat något genom att Somalia under det senaste kriget med Etiopien bett den sovjetiska militären att lämna landet. Men även bortsett från det så anser många »välinformerade» betraktare att det är USA som har ett klart militärt övertag i området. En jämförelse tycks dock vara svår. Sovjets flotta är fyra gånger starkare än USA:s, räknat i antal »skeppsdagar» . . . men USA:s flotta anses teknologiskt överlägsen med besked. Om denna »jämförelse mellan äpplen och hangarfartyg» säger förre CIA-chefen William Colby att Sovjets flottstyrkor i indiska oceanen är förhållandevis små och inaktiva, och att de snarast är att se som ett svar på USA:s uppladdning i området (1974).

I en militär utvärdering, inte utan politiska undertoner, säger amiral Stansfield Turner (idag CIA-chef) att USA har den offensiva kontrollen i området, inklusive stöd från strandstaterna (USA har tillgång till 38 hamnar i 18 länder). Han menar också att de sovjetiska sjöstridskrafterna har övervärderats och att deras närvaro nog framför allt kan ses som »gerillatakisk». Och fortsättningsvis:

»... på vår sida, bättre standard vad det gäller atom-ubåtar och vissa förbättringar i taktiska och teknologiska avseenden, men minskade eskortstyrkor; på deras sida, ökat antal både vad det gäller atom-ubåtar och robotbärande ubåtar. Denna balans svänger långsamt om till vår fördel.»

Till saken hör då att USA idag kan nå Sovjet med kärnvapen från indiska oceanen via sina ultramoderna ubåtar av Polaris-, Poseidon- och Tridenttyp. Ändå är det inte Sovjet som är huvudmålet, utan skyddet av de amerikanska ekonomiska intressena i området liksom spionverksamheten. Före försvarssekreteraren James Schesinger uttryckte det så här: »Berbera eller inte – vi vill i alla händelser ha Diego Garcia.»

Amerikanskt transportplan på Diego Garcia

Ubåtar och spioneri

Men vilken är då den praktiska nyttan av Diego Garcia? Ja, när det gäller bränsledepån så rymmer den trots allt inte mer än vad som kan tas av en modern supertanker och den måste ju fraktas dit. USA kan alltså lättare och billigare få bränsle/olja i någon av kuststaternas hamnar. Inte heller kan ön utgöra någon idealisk plats som fritidsområde för fartygsbesättningar. Den är bara ca 20 km² stor och utan eget liv, en isolerad atoll med inte mycket annat än juke-boxar och Coca-colautomater utöver de militära anläggningarna. Men Pentagon ser naturligtvis till det faktum att anläggningarna på Diego Garcia knappast är något man behöver ge upp i en krissituation, något som har skett t ex i Turkiet, Etiopien och Thailand och som kanske kommer att ske t ex i Sydafrika (Simonstown).

I minst två avseenden har Diego Garcia redan idag sin definitiva nytta för amerikanerna: som ubåtsstation och som underrättelsebas. Från officiellt håll har man förnekat att ön ska bli en bas för Polaris-ubåtarna, trots att detta var just vad Pentagon ville när man sökte pengar till utbyggnaden. Sovjet menar å sin sida att det är just i detta avseende som basen har sin nytta för USA och från Moskva hävdar man bestämt att USA håller på att bygga förvaringsilos för kärnvapenrobotar till ubåtarna Polaris och Poseidon.

När det gäller underrättelseverksamheten så utgör Diego Garcia en viktig länk i USA:s världsomspännande övervaknings- och spionnät. Den hypermoderna utrustningen man hade i Etiopien flyttades också över till ön sen amerikanerna fick lämna Afrikas Horn. Pentagon håller naturligtvis så mycket som möjligt hemligt i detta avseende, men det står klart att Diego Garcia nu är en viktig mottagningsstation för information från satelliter, spionplan osv, en information som man för vidare via sofistikerade datasystem till USA. Idag kan Pentagon så gott som se när en kärnvapenrobot görs klar för avfyrning nånstant inne i Sovjetunionen. Samtidigt utgör basen en viktig relästation för högfrekvens-

sändningar mellan flott- och flygenheter i och runt hela indiska oceanen. Även i detta avseende tar man hjälp av satelliter (Defence Satellite Communications System).

Kritik

I USA har kritikerna karakteriserat utbyggnaden av Diego Garcia som ett klassiskt exempel på manipulation från Pentagons sida. Debatten började redan 1968, dvs innan avslöjandena kom om hur man manipulerat med finansieringen av projektet och hur man bluffat om befolkningen på öarna, 1 300 människor som idag lever i fattigdom på Mauritius. Avslöjandena 1975 innebar ändå inte nåt annat än en kort fördröjning av projektets fullföljande. Regeringen i Washington har dessutom förklarat att invånarna på Chagosöarna inte alls utgjorde någon »distinkt befolkningsgrupp».

Men det har också kommit kritik från internationellt håll. I en FN-resolution från 1974 (där USA lade ner sin röst) uppmanades stormakterna att inte göra indiska oceanen till en arena för sin rivalitet. Sri Lankas före premiärminister Sirimavo Bandaranaike försökte också få med sig de andra kuststaterna i att förklara indiska oceanen som en kärnvapenfri zon, men Indien ställde sig avvisande vilket får ses mot bakgrunden av deras kärnsprängning våren 1974. När så Pakistan ett halvår senare lade fram ett förslag i FN att åtminstone göra Sydasien till ett kärnvapenfritt område så röstade den indiske delegaten emot detta medan förslaget stöddes helt av Sri Lanka som trots en intensiv lobbyverksamhet inte kunde få med sig Indien. Inte heller kunde man ena sig om ett kompromissförslag som gick ut på att kärnvapenfriheten bara skulle gälla till havs och i luften, men inte på land. Pakistans förslag till inspektion av kärnkraftsanläggningarna var kanske den viktigaste orsaken till Indiens nej.

Resolution

Men så under de alliansfrias femte toppmöte i Colombo (Sri Lanka) i augusti 1976 lyckades man enas kring en resolution att göra indiska oceanen till en kärnvapenfri zon. Kanske var enigheten ett resultat av avslöjandena om Diego Garcia året innan, men ett är säkert och det är att USA inte kommer att montera ner Diego Garcia. Vi befinner oss i en tid när USA:s ledare, inklusive Carter, propagerar hårt för ett robotsystem baserat på ubåtsstyrkor. USA negligerar denna resolution på samma sätt som man bl a negligerar FN-resolutionerna om isolering av Sydafrika t ex genom sitt underrättelsesamarbete med Silvermine-stationen nära Simonstown. En Pentagon-plan föreslår t o m upprättandet av en sjöbas i Transkei, ett av Sydafrikas »hemländer» med förment självständighet.

Och så det klassiska argumentet: så länge som Sovjet/Cuba finns i Angola, Etiopien, Irak etc så tänker vi finnas i indiska oceanen ...

Det bästa och mest utförliga materialet har vi hittat i en artikel av L Siegel: Diego Garcia. Den fanns i Pacific Research, vol VIII, nr 3 mars-april 1977. Dessutom har vi använt SIPRI:s årsbok 1976, J P Arnand i E & PW 5/3 77, M Klare i Kommentar 5-6 75 och 5-6 76, J Miner i GP 16/7 77, M Nörklint i Chilebulletinen 3/77, D Pieris i Far Eastern Economic Review 6/5 74, M Wängborg i Internationella Studier 3/77 samt artikeln Power Game ur FEER, Asia 1977 Yearbook.

OM HAMALS I POONA

Människor som dragdjur

Anil Awchat

Staden Poona i den västindiska delstaten Maharastra växer. Nya byggnader skjuter upp överallt. Befolkningen växer. I takt med industrins och handelns tillväxt blir stadslivet allt mer invecklat och en massa olika jobb kommer till. Men i alla jobben ingår det att bära bördor av något slag – jobb som i alla indiska städer utförs av människor som kallas h a m a l s. Till de höga moderna husen bär hamals cement, tegel och virke, böjd under bördan. För de dyrbara måltider som man äter i restaurangerna, lossar han spannmål, melass (gur), chillipeppar och socker från järnvägsvagnar, lastar om allt till lastbilar och staplar det i lagerhus. För att ge de få som kan läsa nyheter lastar hamals på och av de enorma tryckpappersrullarna. Till de rika bönderna runt omkring bär hamals gödsel. Allting i staden, varenda sak, går igenom många hamalhänder.

Mitt i gamla Poonas trängsel ligger stadsdelen Bhavani Peth. Gatorna överfylls av lastbilar och oxkärror. Det är ständig trafikstoppning. På bägge sidor av gatan står fallfärdiga hus, men också några moderna fyra och fem vånings byggnader. På bottenvåningarna ligger affärer. Här sträcker sig köpmän ut på madrasser, tillbakalutade mot kuddar och talar i telefon om marknadspriser med kollegor i Hyderabad, Bangalore och Calcutta. Utanför lastas säckar på ryggar. Andra staplar dem i affärer eller i lager, andra kör lastade oxkärror, andra lastar säckar på handkärror. Alla är barfota.

Jag möter Gyanaba Jadhav. Hans arbete är att bära melass-säckar. Han tar mig till melass-marknaden. Överallt omkring oss står lastbilar lastade med stora melasslimpor. Vi stannar vid en lastbil. Sockerrörsblast ligger spridd på gatan. Gyanaba har arbetat här länge, de andra hamals välkomnar honom. Deras händer, ben och skuldror är klubbiga av melass. En hamal som står på flaket släpper ner en melasslimpa, en annan lyfter upp den och lastar den på ryggen av en tredje hamal som väntar framåtböjd. Han knäpper händerna bakom ryggen för att kunna ta ett ordentligt grepp om limpan. En ny limpa släpps ner och läggs på den första. En tredje kommer och får plats på de två andra. Med den

tredje melasslimpan stödd mot sin nacke, skyndar mannen över gatan in i en affär.

»Vad väger en limpa melass?» frågar jag Gyanaba.
»Tjugofem kilo,» säger han.

Gyanaba hejdar en hamal; mannen stannar upp andfädd, Gyanaba visar upp mannens händer: handflatorna är fulla av blåsor, på en del ställen blödande. Gyanaba säger: »Det här är vad som händer när man bär melass. Massan är hård, bönderna blandar i något slags pulver för att den oraffinerade sockermassan ska hålla sig så. Våra händer bränns. Det är till och med svårt att äta.» Hamaln som vi talar med torkar svetten ur ansiktet och säger: »Herrn, det är svårt att lyfta en kopp té med dessa händer.» Han återvänder till arbetet.

En lastbil väntar på andra sidan gatan. Vi går mot den. Den är lastad med melass-säckar. Limporna smälter i hettan; den svarta, klubbiga massan tränger ut genom säckarna. Hamals bär dessa säckar på ryggen och den svarta melassen sipprar ut på deras kroppar. Flugor surrar runt säckarna, runt bärarna. Arbetet här är vidrigt. Gyanaba säger: »Om man blir biten av flugorna, så kan handen vara uppsvullen i fyra – fem dagar. Man kan inte arbeta. Flugorna biter bara om man lägger handen på dem, men hur kan man undvika det under den här jekten?»

Vi går in i en affär. På skylten står »Rameshchand Shobhchand Tattia.» På en madrassbeklädd plattform sitter bokhållaren och för in räkenskaperna i en röd liggare. Han tittar frågande på oss, men när han ser Gyanaba fortsätter han med sitt arbete. Bortsett från plattformen är hela golvet täckt med svart, klubbig melass. Min fot sjunker ner en centimeter. På bakgården står det melass-säckar på ena sidan, melasslimpor på den andra. Ett par hamals staplar prydligt upp säckarna och limporna. »Om en melasslimpa faller ner på dig, kan den krossa ett ben eller t o m döda dig,» säger Gyanaba. Ett par andra skrapar upp melass som har fastnat på golvet och stoppar den i plåtburkar. En av dem tar upp en död råttan ur sörjan och slänger den i rännstenen. Jag ryser vid åsynen. Gyanaba säger: »Det här skitgörot faller på oss också. Den där råttan verkar just ha dött, men ibland ruttar de bort i melassen och vi hittar bara skeletten.»

»Vad gör ni med det ni skrapar upp?»

Alla skrattar. En säger: »Vi säljer det till lönnbrännare.»

»Men de döda råttorna ...»

Hamaln skrattar och säger: »Det är den sortens melass det ska vara!»

Gyanaba säger skarpt: »Ni vet det och ändå dricker ni deras sprit!» Lite skamsna går de tillbaka till arbetet.

Jag besöker flera affärer och lager. Samma sak upprepas om och om igen: klibbet under fötterna, hamals med tre melasslimpor på ryggen, som måste gå sidledes i gränder så trånga att deras knän skrapar mot väggarna. Gropiga gator. Några lager är på andra våningen; smala trappor leder dit upp.

Tillbaka på gatan igen, stannar vi upp framför ett tempel. Gyanaba kallar till oss några hamals och vi går in i templet. »Det här är hamaltemplet, byggt för några år sedan av en hamal. Nu bråkar ägaren, men det är fortfarande vår mötesplats.» 10 – 15 hamals samlas. De berättar om riskerna i sina arbeten. »Jobbet knäcker våra ryggar,» säger en och tar av sin skjorta för att visa upp sin rygg. Den är täckt med sår och ärr. En annan säger: »Att bära tre limpor samtidigt är svårt. Ramlar man, så bryter man benet. Och nu när handelsmännen börjat med det här påhittet att packa limpor i plast är det ännu svårare. Plasten är hal. Jobbet tar dubbelt så lång tid för oss.»

»Hur länge har du jobbat här?» frågar jag Gyanaba.

»Sedan jag var barn. Jag orkade inte bära en limpa. De andra hjälpte mig, gav mig mindre bitar att bära. De lät mig inte arbeta i lagren som låg på andra våningen. De såg till att jag inte jobbade för hårt. Men nu efter alla de här åren värker det i varenda led.»

Sedan pekar Gyanaba på en slutkörd gammal man. »Det här är Theurkar. När han var ung var han atlet, han brukade brottas mycket. Så började han jobba här — se vad som har blivit av honom! Theurkar, ta av din skjorta och visa min vän vad jag menar.» Gubben vänder blicken mot mig. Sakta tar han av skjortan. Bröstkorgen buktar ut onaturligt, överkroppen är kraftigt bakåtböjd. »Man blir vanställd av att bära melasslimpor dag ut och dag in. Titta på hans knä!» Knäna är stora och svullna som kokosnötter, han är hjulbent. En annan säger: »Han kan inte sätta sig naturligt. Visa honom, Theurkar!» Den gamle böjer sig framåt och stöder sig på händerna mot golvet. Sedan låter han sina ben kana ner så han sitter. Hans ansikte förvrids av värk. Hela proceduren tar två – tre minuter. Theurkar arbetar inte längre med melass, utan drar handkärror lastade med lättare varor, torkade chillis.

»Vad ska du göra när t o m det här arbetet blir för tungt?» frågar jag.

Den gamle rycker på axlarna. En annan hamal säger: »Vad finns det att göra? Han kommer att sitta någonstans och tigga.»

Jag går ifrån melass-marknaden och träffar Bhanudas Bahirat i Devichand Uttamchand Sanchetis affär. Bhanudas Bahirat är i fyrtioårs åldern. Hans ögon är utstående och rödsprängda. Han tar mig genom en smal gränd till ett chillipeppar-lager. Det är ett gammalt förfallet herrehus. Kläderna som hänger på verandan får mig att tro att huset är bebott. Framför är en stängd plåtdörr. När vi är ungefär tio meter från den öppnar en hamal dörren och kommer ut. En stark lukt av chillipeppar slår emot oss och får näsa och strupe att svida. Jag hostar häftigt. Plötsligt hörs en kvinna ropa inifrån huset: »Stäng dörren innan vi hostar ihjäl oss!» Vi skyndar oss in i lagret och en hamal stänger dörren.

Där inne arbetar många hamals. Chillipulvret fyller luften. Alla hostar. Det är ett stort lager. De övre delarna av väggarna och taket består av slumpmässigt ditsatta plåtskivor. Det finns inget ljus, inga fönster — bara springorna mellan plåtskivorna. En del hamals har bundit tyg runt munnen, andra arbetar utan ens det. Alla har lika röda ögon som Bahirat. Några arbetar mellan högar av chilli, en del sprider ut chillipepparn på golvet, andra bestänker med vatten för att stoppa chillidammet.

Jag frågar Bahirat: »Arbetar du här hela dagen?» Han svarar: »Jag har arbetat här i 25 år. Hostan blir jag inte av med förrän jag är död.»

En hamal intill säger: »Hostan vi får här är så häftig att det känns som om man skulle kräkas, men ingenting kommer upp. Det är svårt att äta. Man kan bara äta litet åt gången. Om vi äter mer, kräks vi.»

Hamals lossar gödningsämnen i Calcuttas hamn

Jag tittar två i halsen. Struparnas baksidor är täckta med små röda prickar — tecken på kroniska strupbesvär. Vid det här laget svider mina ögon. Jag frågar: »Hur illa påverkar chillipulvret ögonen?» En man säger: »När man har arbetat i lagret i ett år eller två, kan man inte längre trä en tråd i en nål.» Bahirat förkla-

rar: »Det är ett väldigt svårt jobb, speciellt på sommaren. Solhetan på plåttaket och här nere chillipulvret – vi brinner. Vi kan inte somna förrän tidigt på morgnarna. Denna brinnande känsla försvinner inte, inte ens efter ett bad.»

En annan hamal visar upp sin fot. »Titta på dessa fotsulor! Pulvret tränger in och fötterna brinner.»

»Varför använder du inte skor?» Han fnissar och svarar: »Hur skulle vi kunna ha sandaler? Fötterna halkar. Och ett tyg runt ansiktet gör heller ingen nytta. Det gör bara att man kvävs. De nya har det, men det gör ingen nytta.»

»Varför bestänker ni chillin med vatten?»

»Det får chillin att skina och att väga mer. Handlaren känner på det.»

Bahirat säger: »Dammet plågar oss men det här är ingenting jämfört med skördetiden. Då är chillin full av jord och lera. Det bränner ännu mer.» Jag frågar varför de inte arbetar i sädeslagren? »Tja,» säger en, »jag arbetade ett tag i konstgödsel-lagren och några dagar i sädeslagren. När chefen går över till en ny vara, så gör vi det också. Men nu håller chefen på med chillipeppar, så här står vi.»

»Du har alltså stannat hos en och samma chef. Varför det?»

»Vi har vant oss vid honom. På andra ställen är det andra problem. Vår värld är full av problem.»

Jag frågar försiktigt: »Ni som jobbar här, hur är det hemma?» Mannen jag frågar förstår inte. En annan säger: »Han frågar dig, dumbom, om du kan knulla med din fru. Svara ärligt nu!» Den förste rodnar och svarar: »Ja, klart det är ett problem. En hamal lämnades av sin fru, faktiskt. Vi försökte få henne att förstå. Hur kan det vara vårt fel att våra kroppar brinner? Det är själva jobbet. Men hon kom inte tillbaka. Såna saker har hänt ofta. Familjelivet förstörs.»

Jag går förbi hamals idrottsplats och affärer där hamals sitter och syr hampsäckar. Några lastar buntar av säckar på lastbilar. Jag går in i en affär där man syr ihop trasiga säckar. På ena sidan sitter några kvinnor. Framför dem ligger deras små barn och kring dem leker två-treåringar. Somliga sitter nära vägkanten där smutsigt vatten rinner fram. Alldeles intill är en skräphög. Alla arbetar för fullt.

Jag tilltalar en ung man som sitter intill affärsingången. Han heter Babu Arane. »Hur länge har du arbetat här?»

»Sedan jag var ett litet barn. Pappa dog. Mamma jobbade här. I början trädde jag nålen åt henne, sen började jag vika säckarna; nu dammar jag av dem innan de repareras. Alla sorters säckar kommer hit. Det är säckar för allt möjligt: cement, kalk, benmjöl, chilli. När vi dammar av säckarna flyger pulvret rakt upp i näsan. Likadant är det med de små, vassa hampfibrenna. En del har fått TBC här.»

»Men varför sitter du i smutsen? Har chefen inget skjul för dig att jobba i?»

»Varför skulle han ha det? Det är vi som får lida! Han får jobbet gjort, och vi behöver arbete, så vi kommer. En del sitter t o m in-

till toaletter och arbetar. På sommaren jobbar vi under den stekande solen. Under monsuntiden om vi söker skydd under affärens baldakin, så kör ägarna bort oss. Arbetsdagen är från åtta på morgonen till tio på kvällen.»

Jag fortsätter. Lite längre fram möter jag Kondiba Tatayaba vare från sädesmarknaden. Han är en gammal hamal, över 50 år. »Kom bara och se var vi arbetar» säger han, »så behöver jag inte berätta.» Han för mig in i ett lager. Det är alldeles svart därinne. Lagret är gjort av plåt, golvet är ojämnt och stenigt. Efter en stund vänjer sig mina ögon vid mörkret. I ett hörn ser jag staplade säckar. I golvet finns råtthål och råttor springer överallt. Kondiba säger: »Det finns ormar här också.» I ljuset från dörren ser vi larver och maskar i säden på golvet.

»Varför är golvet så ojämnt?» frågar jag.

»Chefen bryr sig inte om det. När vi bär säckar måste vi kliva försiktigt. Annars kan man vricka fötterna, eller bördan vi bär kan falla på oss och skada oss,» säger han.

»Hur kan ni se någonting i mörkret?»

»Under dagen kan vi åtminstone ha dörren öppen och få in lite ljus. Ibland när vi jobbar till tio på kvällen är det helt svart. Då köper vi våra egna ljus. Det är alltid en risk att bli ormbiten. Men vad kan vi göra?» Kondiba säger: »Det är svårt att stapla säckar på detta ojämna golv. Stapeln rasar ibland. En gång rasade det när några kvinnor satt intill och åt. Tursamt nog kom de flesta lindrigt undan. Men en av dem hamnade under flera säckar. I flera timmar visste ingen att hon var där, det hördes ingenting ifrån henne. När vi märkte att hon saknades tog vi bort säckarna en i taget och där hittade vi henne medvetslös.» Han fortsätter. »Du borde komma hit under skördetiden. Då är det så mycket damm att man knappt kan se handen framför sig. Vi får lungbesvär. Vi hade en astmatiker bland oss. Vi försökte ordna andra jobb åt honom, men det finns inget dammfritt arbete på sädesmarknaden. Till slut lämnade han sitt jobb och återvände till sin by.»

En annan hamal säger: »En av oss fick brock av allt bärandet». En tredje påpekar: »Vad kan vi säga? Trots att vi sliter och släpar hela livet så kan vi ändå inte skicka hem några rupier.»

De börjar berätta historien om Kondiba Ghagra som dog nyligen. Han var en gammal hamal, ärlig och rättfram. Hans leder blev med åren stela så han började skjuta kärror. När t o m det blev omöjligt stannade han hemma. Hans barn tog inte hand om honom. Till slut stod han inte ut längre. Han hade aldrig druckit, men nu började han suppa mycket. Hans hälsa försämrades och han dog. Det fanns inga pengar till hans kremering så kroppen blev liggande en hel vecka. Till slut samlade vi ihop pengar och fick honom kremerad.

(Artikeln har tidigare varit publicerad i Economic and Political Weekly, 12 juni 1976)

AFGHANISTAN

Kooperativ utveckling

Torbjörn Holma och Anders Forsberg

Det afghanska jordbruket karaktäriseras av små ägoenheter med en ålderdomlig brukningsteknik. Mellan jordbrukare och konsumenter finns det en mängd fördyrande mellanhänder. Likaså finns det mellanhänder mellan jordbrukaren och producenter av insatsvaror för jordbruket (t ex konstgödsel). Kredit-systemet fungerar dåligt och jordbrukaren är ofta tvungen att låna av penningutlånare till skyhöga räntor.

En kooperativ organisation, där jordbrukarna själva tar hand om inköp av insatsvaror, försäljning av produktionen och viss kreditgivning kan ses som ett av medlen att ändra landsbygdsbefolkningens levnadsvillkor.

Den kooperativa idén i Afghanistan är omkring tjuo år gammal. Vid två tillfällen, det första 1958 och det andra 1963, etablerades kooperativ under statligt överinseende. Vid det andra hade man dessutom hjälp av ILO-experten. Dessa försök misslyckades emellertid och kooperativen upplöstes p g a brist på utbildad personal och lämplig lagstiftning.

Trots detta misslyckande gav man inte upp utan regeringen beslöt att i samarbete med FAO starta ett tredje projekt. Detta var dock ej ett renodlat kooperativt projekt utan kan snarare karaktäriseras som ett allmänt jordbruksutvecklingsprojekt där etablerande av kooperativ skulle utgöra en komponent. Detta projekt, som startades 1968 fick namnet PACCA (Project on Agricultural Credit and Related Services through Co-operatives in Afghanistan) och SIDA åtog sig att finansiera det.

Pilotområden

FAO skulle förse projektet med utländska experter och en del material, t ex fordon. Afghanska staten skulle hålla med byggnader, inhemsk personal och mark för försöksodling. Fas 1 av projektet pågick till 1973. Under dessa år koncentrerade man insatserna till två pilot (demonstrations-) områden. Projektet kom att begränsas till ett fåtal jordbrukare. P g a frånvaron av lagstiftning kunde man dock inte registrera något kooperativ för gemensam transport och försäljning av grödorna. Däremot hade man utbildat en stor stab av kooperativa administratörer.

Efter att fas ett av projektet löpt ut 1973 beslöt SIDA att förlänga det i ytterligare fem år. Fas två varade länge eftersom en militärkupp genomfördes i juli 1973 och kungen störtades. Den nya regeringen ombildade PACCA-projektet. Det har förts en viss debatt om förhållandena i Afghanistan förbättrats eller ej efter kuppen. Klart är, att för den kooperativa utvecklingen var kuppen — åtminstone tillfälligt — av godo. Detta berodde främst på att den nye jordbruksministern, som var utbildad i Rumänien, intresserade sig för idén. Den kooperativa lagen drevs snabbt igenom och bildandet av primära kooperativ på bynivå kom igång. Som tidigare skribenter påpekat (se T. Löfström, Sydasiabull. nr 2) skedde vissa förändringar i det ledande skiktet i riktning mot höger främst under hösten 1975 då även jordbruksministern byttes ut. I och med detta miste PACCA en del av det stöd som man ti-

digare haft inom administrationen och regeringen. Bildandet av primärkooperativ hade emellertid satt igång och f n (sommaren 1977) är 107 kooperativ med 10 000 medlemmar registrerade.

Två stolta medlemmar av ett bomullskooperativ i norra Afghanistan

Tungrodd byråkrati

Afghanistan har en även för u-länder exceptionellt tungrodd byråkrati. Detta avspeglas i PACCA:s organisation. Det är f n 426 tjänstemän anställda i den kooperativa avdelningen inom jordbruksdepartementet, vilket gör en administratör på 25 kooperativa medlemmar. Organisationen har ingen möjlighet att bli självbärande. Trots denna personaltäthet fungerar administrationen synnerligen dåligt. Det klagades allmänt inom PACCA på den bristande samordningen mellan andra avdelningar inom jordbruksdepartementet. En hel del dubbelarbete förekommer. Organisationen är centralstyrd och ingen delegering av ansvar förekommer.

Ett exempel på detta är att en chef för den kooperativa verksamheten inom en provins blev tvungen att åka till Kabul för att få tillstånd till att inhandla delar till tjänstejeepen. Denna byråkratiska procedur tog tre veckor — och först efter ytterligare några veckor blev reservdelarna levererade!

Korruptionen är liksom i andra u-länder en vanlig företeelse. Vårt intryck är dock att den jämfört med övriga departement är förhållandevis ovanlig inom PACCA. Detta beror på att en stor del av personalen är unga och välutbildade. Ett uttalande från en anställd belyser dock vilka frestelser man utsättes för: »Jag tjänar 300 kr i månadslönen som högre tjänsteman inom PACCA. Jag skulle lätt kunna tjäna 3 000 kr extra i månaden genom korruption. Det skulle inte heller innebära någon som helst riksisk för mig att bli anhållen, då rättssystemet fungerar dåligt. Blev jag ändå anhållen så skulle jag kunna muta domaren».

Dåca 90 % av Afghanistanens befolkning är illiterat kan inte primärkooperativen sköta sin bokföring och försäljning själva. Utbildad personal tillhandahålles därför av den centrala ledningen i Kabul. På bynivå finns det »agents» och bokhållare och över dem »supervisors» och slutligen finns det en »Director» som är chef för hela den kooperativa verksamheten i provinsen. Dessutom finns det en »General Director» i varje provins, som är ansvarig för hela jordbruksprogrammet.

Pengar försvinner

Det är ytterst viktigt att tjänstemännen är ansvarsmedvetna och korruptionsfria. Vi hade tillfälle att studera kooperativ i två provinser. I den ena var Direktören troligen korrupt. Han var föga arbetsvillig och hade dålig kontakt med folket. Detta smittade av sig till tjänstemän på lägre nivå. Korruption inom det primära kooperativet var också vanligt. Ett exempel på detta är att vid bildandet av ett kooperativ insamlade styrelsen 130 kr från varje medlem i inträdesavgift. Man skrev dock senare i räkenskapsböckerna att man bara fått in 105 kr. Sammanlagt försvann 4 500 kr, vilket motsvarar två årslöner för en arbetare. Trots att detta uppdragades ställdes ingen inför rätta. I en annan provins fanns det en aktiv direktör, som motarbetade alla tendenser till maktmissbruk. Detta sågs inte med blida ögon av »General Director», som såg sin ställning hotad. Direktören var synnerligen aktiv och fullföljde 3-årsplanen för etablerande av kooperativ på tre månader.

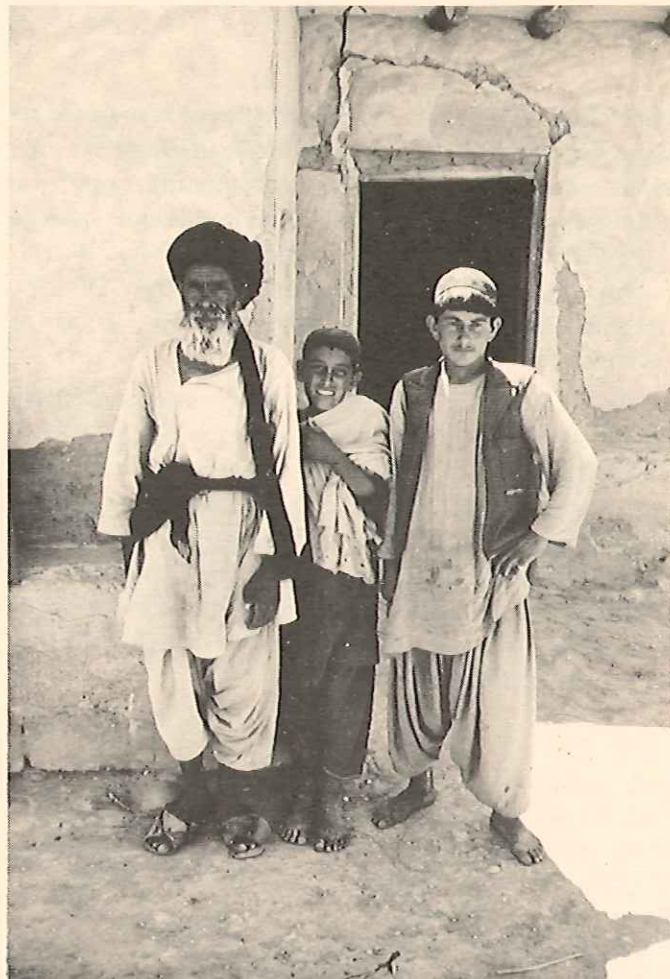
Då det inte längre var fritt fram för »General Director» att plocka pengar ur kooperativen skrev denne till jordbruksdepartementet och anklagade direktören för politisk agitation. Han blev därför tvungen att åka till Kabul och fick vänta i fyra månader på upprättelse. Under tiden skedde åtminstone ett fall av korruption, där konstgödsel som tillhörde kooperativet såldes och pengarna »försvann». Direktören hade emellertid genom sitt personliga engagemang och sin kontakt med befolkningen lyckats få kooperativen i provinsen att fungera relativt väl. Det var stor skillnad i den »kooperativa andan» mellan denna provins och den som vi tidigare nämnt.

Tjänstemännen är förhållandevis välutbildade De rekryteras oftast från Kabuls medel- och överklass och har ofta liten förståelse för landsbygdens befolkningens problem. Det är svårt att få personalen att arbeta på fältet. Man vill till varje pris stanna kvar i Kabul och stadslivets alla bekvämligheter. I slutet av varje år fastställs förordnanden för nästa år, då det tillkännages vilken personal som ska förflyttas. Verksamheten vid högkvarteret avstannar då samtliga som fått förflyttning till landsbygden försöker få dessa förordnanden ändrade. Härvid kan man genom lämpliga kontakter inom administrationen eller genom läkarintyg få dessa ändrade.

I varje kooperativ väljs en styrelse av medlemmarna. Styrelsen består oftast av byns rikaste jordbrukare, som på så sätt får ökad makt. Det är också dessa som bäst kan tillgodogöra sig kooperativets fördelar, då betalningen för grödorna dröjer upp till ett halvår. De fattigaste jordbrukarna säljer direkt till köpmännen. Priset blir lägre, men man får betalt direkt.

Den afghanske jordbrukaren är enligt de flesta bedömare självständigare och friare än vad som är vanligt inom tredje världen. Man accepterar inte heller att bli orättvist behandlad av förvaltningen. Vid ett av våra besök på PACCA:s högkvarter såg vi en delegation som kommit från Kandahar – 60 mil därifrån – med

lastbil för att klaga över att exportkvoteringen för deras kooperativ varit för knapp tilltagen. Vid ett annat tillfälle såg vi en delegation från ett kooperativ för mattvävare som klagade över att en viktig råvara, som staten kontrollerade, inte gick direkt till kooperativen utan hamnade på svarta marknaden. De svårigheter som uppstått inom detta projekt kan till ingen del lastas på jordbrukarna.

Jordbrukare i södra Afghanistan

SIDA drar sig ur

Projektet har totalt kostat SIDA 5,5 milj. dollar. Som tidigare nämnts har kooperativen 10 000 medlemmar, vilket innebär att mindre än 0,5 % av landets jordbrukarhushåll berörs av projektet. Den väsentligaste kritiken mot PACCA har riktats mot projektets långsamma utveckling. Med nuvarande takt kommer det att ta flera hundra år innan någon väsentlig del av landets jordbrukare är anslutna.

Till projektets försvar kan anföras att det långsamma tempot är gemensamt för de flesta FN-projekt i landet. Det är ingen lätt uppgift att på några år förändra och förbättra villkoren för landsbygdens befolkning. En byråkrati av afghanskt snitt förkortar inte heller tiden för genomförandet av ett sådant projekt.

SIDA:s kontrakt med den afghanska regeringen löper ut hösten 1978. I linje med målsättningen att koncentrera de svenska biståndsinsatserna till de sk programländerna kommer kontraktet inte att förnyas. Möjligen kommer PACCA i fortsättningen i begränsad omfattning att finansieras av SCC (Swedish Co-operative Center).

TIBETFLYKTINGARNA

Skärpt motståndskamp

Claes Corlin

Massflykten från Tibet 1959 kom som en chock för regeringarna i Indien och Nepal. Plötsligt fick de ett problem på halsen, som var på en gång humanitärt uppfordrande och politiskt brännbart. Kina rasade och anklagade grannländerna för att begå antikinesiska handlingar genom att ta emot de tibetanska »banditerna». Flyktingarna själva berättade om kinesiskt översitteri och grymheter mot befolkningen.

För de flesta flyktingarna är nu den omedelbara nöden avhjälpd. Men de utgör fortfarande ett politiskt problem för värdländerna. Saken kompliceras av att flyktinggruppen inte är enig: mot exilregeringens mera försiktiga linje står en alltmer växande ungdomsrörelse, som är beredd att använda sig av terroraktioner för att försöka gynna den tibetanska saken. Tibetflyktingarna är besvärliga för de värdländer som av olika skäl söker ett närmande till Kina.

Kinas annektering av Tibet under 1950-talet har fört med sig att mer än 85 000 tibetaner sökt politisk asyl i grannländerna. Det redan överbefolkade Indien har fått ta emot omkring 70 000 sådana flyktingar, medan ytterligare 10 000 sökt sig till Nepal och fem – sex tusen till Bhutan. En del av flyktingarna har senare sökt sig vidare till Europa, USA, Canada och Japan.

Den största vågen av flyktingar kom till Indien 1959 tillsammans med sin ledare Dalai Lama, sedan kinesiska trupper slagit ner ett uppror i Lhasa i mars 1959. Kulturrevolutionen, som nådde Tibet under 1966 med strider mellan PLA och rödgardister, förde med sig en ny, men mindre flyktingvåg. Men alltjämt slippas en liten men stadig ström av flyktingar över gränsen.

Tibetflyktingarna är ingen homogen grupp. Där finns representanter för alla samhällskikt och lokala grupper – även religiösa minoriteter som Bon-po och muslimer. De flesta kom över gränsen utan andra tillhörigheter än de kunde bära, men några rika familjer förde med sig smycken och andra värdeföremål, som de kunnat omsätta för att skaffa sig en drägligare tillvaro. Men för det överväldigande flertalet var situationen sådan, att det krävdes omedelbar ekonomisk, social och medicinsk hjälp. Tibetflyktingarna blev ett bekymmer för de indiska myndigheterna, som ansåg sig ha nog med problem inom landet.

Premiärminister Nehru var till en början ytterst försiktig gentemot de tibetanska flyktingarna – det hände att tibetaner tvingades tillbaka av indiska gränsvakter så fort de anlät och när Dalai Lama anlände, isolerade säkerhetspolisen honom fullständigt från allmän-

heten – men en växande nationell och internationell opinion tvang så småningom Nehru till eftergifter. Flyktingarna fick jord och viss ekonomisk hjälp från Indien och Dalai Lama tilläts grunda ett kulturellt centrum i Dharamsala (Himachal Pradesh). Ekonomisk hjälp från FN och olika humanitära organisationer började också flyta in. Då det indiska låglandsklimatet visade sig vara katastrofalt för tibetanernas hälsa, förflyttades många till bosättningar i bergstrakterna. I dag beräknas 65 000 tibetaner vara bosatta i bl a Karnataka, Maharashtra, Madhya Pradesh, Orissa, Arunachal Pradesh, Uttar Pradesh, Himachal Pradesh, Västbengalen samt Jammu och Kashmir.

Medan tibetanerna först sysselsattes i vägarbeten m m, är de i dag huvudsakligen bosatta i stora kooperativ, som bygger på en blandning av jordbruk och hantverk. Dessa kooperativ är vanligen självstyrande i interna frågor, medan en indisk förbindelseofficer är mellanhand i kontakterna med regionala myndigheter. De större kooperativen har egna jordbruksstationer, skolor, sjukhus och ålderdomshem.

I Nepal har de tibetanska flyktingarna blivit lättare accepterade än i Indien, bl a på grund av att landet redan har en stor buddistisk befolkning. Liksom i Indien har många erhållit bistånd från diverse organisationer och grundat kooperativ på olika håll. I bergstrakterna finns dock åtskilliga flyktingar som ännu inte kunnat eller velat bli bosatta – till en del boskapsskötande nomader – utan strövar omkring med sin boskap eller bor i gränsbyarna.

En tibetansk exilregering

Den landsflyktige Dalai Lama har varit ett speciellt problem för den indiska regeringen. Ett erkännande av honom som statsöverhuvud skulle medföra våldsamma protester från kinesisk sida, då Kina sedan länge hävdar överhöghet över Tibet. Men samtidigt är Dalai Lama genom sin religiösa särställning en sådan centralfigur för alla tibetaner, att man inte bara kunnat behandla honom som en flykting i allmänhet. Man valde i stället att erkänna honom som religiös ledare, men att förbjuda honom allt självständigt politiskt agerande.

I sitt högkvarter i Dharamsala har Dalai Lama emellertid utnämnt en inofficiell »exilregering» med ministrar och departement för olika funktioner. Inofficiella ambassader finns i bl a New Delhi, Rikon (Schweiz) och New York – den senare med speciell uppgift att bevaka Tibetfrågan i FN. Då detta skuggkabinett inte formellt existerar, måste det vanligen agera via mellanhänder i internationella sammanhang.

Exilregeringens främsta uppgifter är att verka för tibetanerna i exil, kanalisera biståndspengar och söka bevara den tibetanska kulturen och religionen. Men dessutom söker den naturligtvis påverka andra stater och internationella organ att uppmärksamma Tibetfrågan.

Politiskt pokerspel

Några direkta förhandlingar mellan exilregeringen och Kina har så vitt man vet inte förekommit. Men via olika inofficiella kanaler drivs ett ständigt politiskt pokerspel mellan Dalai Lama och Kina. Kina stämplar officiellt Dalai Lama och hans regering som »banditer», men har samtidigt erbjudit honom flera gånger att återvända till Tibet. Något som naturligtvis skulle vara en fjäder i hatten för Kinas image.

Dalai Lama å sin sida har inte uteslutit att han kommer att återvända till Tibet, men endast under förutsättning att tibetanerna garanteras vissa fri- och rättigheter. För att inte stänga dörren helt är exilregeringen påfallande noga med att betona, att den inte är emot Kina som sådant, bara emot ockupationen av Tibet. Eller för att citera Dalai Lama: »Vi är inte emot kommunismen, inte heller emot Kina. Det enda vi är emot är vissa av de kinesiska kommunisterna.» Man har t o m varit inne på tanken att förena buddism med ekonomisk kommunism i ett framtida, mera självständigt Tibet.

För den officiella attityden är fortfarande att flyktingarna skall kunna återvända till sitt hemland i framtiden. Därför har mycket få tibetaner sökt medborgarskap i värdländerna. De allra flesta har speciellt utfärdade flyktingpass, vilket medför svårigheter vid t ex utlandsresor.

Guerillakrigare från Kham

Men tibetflyktingarna är som sagt ingen homogen grupp och åtskilliga av dem står mer eller mindre utanför exilregeringens kontroll. Det gäller särskilt de stridbara Khampa från provinsen Kham i östra Tibet. Kham har tidigare åtnjutit stor självständighet och t o m varit i krig mot centralregeringen vid flera tillfällen. — Dessa Khampa bildade kärnan i det tibetanska väpnade motståndet mot Kina under 1950-talet. Den 16 juni 1958 bildades motståndsrörelsen Dhanglang Magar under befäl av två khampakrigare, Andrug Gompo Tashi och Jinpa Gyatso. Guerillan lär — enligt kinesiska rapporter — ha hållit betydande områden i Tibet under kontroll fram till slutet av sextioalet.

Tibetaner demonstrerar utanför Kinas ambassad i New Delhi

Efter att från början ha kämpat med ålderdomliga mynningsladdare, tillfördes khamguerillan moderna vapen och pengar från amerikanska underrättelsetjänsten — CIA — under perioden 1957 — 61 och i mindre omfattning fram till 1971. CIA:s pengar upphörde att komma i och med ping-pongdiplomatins varmare klimat och Kissingers första besök i Peking. Guerillan

hade fram till 1974 sin huvudbas i Mustang — en flik av Nepal som skjuter in mellan Himalayamassiven. Nepals regering såg till en början mellan fingrarna, men i juli 1974 avväpnade nepalesiska trupper guerillan och dödade några av dess ledare. Fortfarande förekommer uppgifter om enstaka attacker mot kinesiska militärkonvojer på andra sidan gränsen. Utan att ha någon militär betydelse har detta stor psykologisk betydelse för de (framförallt yngre) tibetflyktingar som hävdar, att motståndet skall föras med alla medel.

Militanta ungdomsorganisationer

För utanför exilregeringen har en ny och radikalare stämma börjat göra sig hörd. Den kommer framför allt från den tibetanska ungdomen, som anklagar exilregeringen (om än inte Dalai Lama personligen) för konservatism och byråkratisk ineffektivitet, och förordar radikala handlingar — även terroraktioner — för att fästa världens uppmärksamhet på tibetfrågan. Denna nya rörelse är främst förankrad i ungdomsorganisationen Tibetan Youth Congress och dess avläggare inom den tibetanska kolonin i Schweiz, Verein Tibetischer Jugend.

Intressant nog är en del av medlemmarna själva marxist-leninister — delvis rekryterade från studentkretsar och delvis av marxistiskt skolade f d partikadrer, som flytt från Tibet på senare tid. Dessa unga tibetaner är kritiskt inställda mot det gamla Tibet och dess adelsvälde, men likaså mot Kinas politik i Tibet, vilken de betecknar som ren Han-imperialism i strid mot marxismens grundregler. De vill, att tibetanerna själva skall få bygga upp ett socialistiskt samhälle, men med bevarad etnisk identitet.

Deras första uppseendeväckande aktion skedde den 10 mars 1977 i New Delhi, vid firandet av 18-årsdagen av Lhasa-upproret 1959. En demonstration av ca 1 500 tibetaner utanför den kinesiska ambassaden föranledde polisingripande och ett vilt tumult med stenkastning och slagsmål. 27 poliser skadades och drygt 200 demonstranter arresterades. — Tio dagar därefter påbörjade sju unga tibetaner en hungerstrejk utanför FN:s kontor i New Delhi för att tvinga Indiens regering till internationella initiativ i Tibetfrågan. Hungerstrejken, som gav stort eko i Indien, avbröts efter elva dagar sedan flera medlemmar av Janata-regeringen lovat stödja deras sak.

Janata-partiet har emellertid senare uttalat att det »alltid ansett Tibet vara en del av Kina», vilket ånyo skapat desperation bland flyktingarna. Även internationellt har deras sak försvårats i och med det politiska tövädret gentemot Kina. I USA har en ansökan från Dalai Lama att få besöka landet i praktiken avslagits — detta med hänsyn till Kinas extrema känslighet i Tibetfrågan. Apeller till president Carter att utsträcka sin deklaration om de mänskliga rättigheterna till att omfatta Tibet har hittills klingat ohörda. FN har dragit bort det humanitära biståndet till flyktingarna efter Kinas inträde i världsorganisationen.

En radikaliserings av tibetflyktingarnas motståndskamp är troligen att vänta. Det kan noteras i sammanhanget att Dalai Lama, som tidigare förfäktat ickevåldets princip, i ett uttalande den 13:e oktober klargjort, att han anser våldshandlingar befogade om de tjänar folkets intressen. Men han tillfogade också, att tiden för detta ännu inte är inne i den tibetanska frihetskampen. Om den militanta tibetanska ungdomen delar denna bedömning, återstår att se.

MALDIVERNA

Den paradisiska diktaturen

Geza Nagi

Det »tropiska paradiset», som Maldiverna brukar kallas i turistbroschyrerna, lever vid en närmare titt inte alls upp till namnet »paradis». Ögruppen är snarare att betrakta som en ren diktatur. Envåldshärskaren Amir Ibrahim Nasir håller med hjälp av armén och en liten elit det lilla öriket i ett järngrepp. Han är idag allsmäktig i sin egenskap av president, premiärminister, arméns överbefälhavare och religiöst överhuvud. Tillsammans med den lilla eliten, som till största delen består av hans egna släktingar, äger och kontrollerar han det mesta som går att kontrollera — från den traditionella fiskerinäringen till turistindustrin, från utbildningsväsende till nöjesindustri. Medan majoriteten av befolkningen lever helt utanför penningekonomin, isolerade på de utspridda atollerna, vältrar sig härskaren och hans närmaste i största lyx. Samtidigt strömmar också stora delar av landets inkomster från turism och export till härskarnas bankkonton i Schweiz.

ra man, det s k Nationella Säkerhets Gardet (NSG). Någon separat poliskår finns inte. I stället fungerar armén och NSG också som polis. De flesta soldaterna/poliserna finns på den centrala Male-atollen, där huvudstaden Male och fängelseön Vilingili ligger.

President Ibrahim Nasir har varit landets starke man ända sedan 1957, då han blev premiärminister i den dåvarande sultanens regering. Redan enligt den för-republikanska konstitutionen från 1954, var premiärministern landets högste administrative figur med stora maktbefogenheter. Ibrahim Nasir invaldes i regeringen på rekommendation av den lagstiftande församlingen, Majlis.

När republik infördes 1968 blev Ibrahim Nasir president, och ersatte därmed sultanen som statsöverhuvud. Sedan dess har han steg för steg befäst sin maktställning. Höjdpunkten av sin politiska karriär — som han fortfarande besitter — nåddes 1975, då han avsatte premiärminister Ahmed Zaki och en rad andra ministrar samtidigt som han övertog deras poster och portföljer.

Ibrahim Nasir upprätthåller sin position med hjälp av en starkt centraliserad regering och en relativt stor armé. Enligt vissa rapporter uppgår antalet soldater till över 6 000 man — eller ungefär 10 procent av den manliga befolkningen. På senare tid har han också byggt upp en mindre säkerhetsstyrka om några hund-

Det finns inga politiska partier och ingen officiell opposition på Maldiverna. Vidare är det strängt förbjudet att kritisera regeringen eller att överhuvudtaget diskutera politik — speciellt med utlänningar. Det är t o m straffbart att bara åhöra sådan kritik utan att rapportera den. Någon pressfrihet existerar inte heller. Landets enda tidning — Moonlight — ägs av Ibrahim Nasir själv, medan hans privatsekreterares son, Muhammed Sujal, är chef för Informations- och Radioministeriet.

Terror mot befolkningen

Landets mest fruktade man, efter presidenten själv, är Abdul Hannan. Hannan är högste chef för säkerhetsstyrkan NSG och minister för den allmänna säkerheten. Med sitt para-militära garde terroriserar han befolkningen och undertrycker brutalt all opposition. En vanlig metod att göra upp med oppositionsmännen är att sända dem till avlägsna och isolerade öar, varifrån de sällan återvänder. En annan metod är att deportera icke önskvärda personer till fängelseön Vilingili. Om denna ö skriver Tord Wallström, som besökte Maldiverna i början av 70-talet, följande:

»Det är den maldiviska djävulsön. Den ligger alldeles intill Male, ingen dag kan man undgå att se den ... Att hamna på Vilingili betyder i bästa fall några års pina och förnedring, från vilken många aldrig återhämtar sig, i värsta fall döden ... Armén behärskar hela ön — inga andra än soldaterna och de politiska fångarna släpps dit. Fångarna har ingen kontakt med yttervärlden, fastän det egentligen bara är ett par stenkast till Male. De får göra hårt straffarbete — jag tror att det bl a är fråga om att hugga byggstenar av korall från lagunen. De utsätts ständigt för fångvaktarnas trakasserier. De läses in i ytterst trånga burar, som står utplacerade i bushen. De har två plåtburkar i buren, den ena innehåller vatten och den andra ska tjänstgöra som toalett. Vid minsta brott mot ordningsreglerna utsätts de för svåra bestraffningar. En fånge hade tvingats att sitta i lagunen med bara huvudet över vattnet en dag och en natt. Då han släpptes upp därifrån kunde han inte gå — han måste krypa.»

Solnedgång vid en av öarna i atollen

Stigande missnöje

Förhållandena har knappast förändrats till det bättre sedan Wallström skrev sin bok, snarare tvärtom. Senast i höstas rapporterade Far Eastern Economic Review (12 augusti, 1977) om ökande maktkoncentration och repression — men också om ett stigande missnöje. Det största hotet mot Ibrahim Nasir och hans regim anses komma från den tätbefolkade huvudstaden Male med dess jämförelsevis välmående befolkning. Det är t ex i Male de ungdomar finns, som under senare år fått sin utbildning utomlands. Men det är också där som armén och säkerhetsstyrkorna är koncentrerade.

Det finns av förklarliga skäl ingen organiserad motståndsrörelse på Maldiverna, men det har ändå förekommit vissa protestyttringar — eller ansatser till sådana. I juni 1974 demonstrerade t ex tusentals människor mot de stigande priserna. Militären slog brutalt ner demonstrationen, arresterade cirka 400 personer och deporterade hälften av dem till Vilingili. Det finns också parlamentsledamöter som är starkt missnöjda med Ibrahim Nasir och hans diktatoriska regim, men dessa är nästan helt maktlösa. Några som har opponerat sig i parlamentet, har ofelbart hamnat på Vilingili eller någon avlägsen ö. Den avsatte premiärministern Zaki tillhör de »m i s s t ä n k t o p p o s i t i o n e l l a», och han har tillsammans med några andra ministrar och högt uppsatta regeringstjänstemän deporterats till »o k ä n d o r t a».

Död katt

Samtidigt som Ibrahim Nasir har lyckats skapa en atmosfär av osäkerhet och fruktan hos befolkningen har han själv blivit dess offer. I takt med sin ökande despoti har han utvecklat alltmer paranoida tendenser. Han lever själv i ständig fruktan för attentat och vågar sig alltmer sällan utanför sitt väl försäkrade residens. Går han någon gång ut, omges han av säkerhetsmän och alla gathörn bevakas av beväpnade män.

Enligt en historia, som är i omlopp i Male just nu, blev han nyligen väckt mitt i natten av misstänkta ljud på taket. Han rusade upp och avlossade en k-pistsalva rakt igenom taket mot den misstänkte attentatsmannen. Efteråt hittade man en död katt på taket.

Men trots sitt paranoida tillstånd fortsätter Ibrahim Nasir inte bara att hålla det maldiviska folket i sitt järngrepp. Han fortsätter också med att obarmhärtigt och systematiskt utplundra s i t t land och folk.

Presidentens affärer

Som ägare av landets enda affärskedja kan han manipulera både priser och tillgång på varor.

Staten har formellt monopol på all utrikeshandel. Denna kontrolleras av Maldivian National Trading Corporation (MNTC) med högkvarter i Colombo på Sri Lanka. I praktiken är det presidenten och några av hans kumpaner som är intressenter i detta halvstatliga bolag. Man köper upp ris och andra importvaror som sedan säljs genom presidentens affärskedja, Maldivian Government Boddu Stores, med stor vinst. Det samma gäller exporten. Torkad fisk t ex fraktas från de olika öarna till huvudstaden Male, där MNTC köper upp den i statens namn till priser som bolaget självt bestämmer. Sedan säljs fisken på export — huvudsakligen till Japan och Sri Lanka — till helt andra priser, som aldrig offentliggörs. Men uppenbart är det stor skillnad på exportpriserna och på de priser som fiskarna får. Lika uppenbart hamnar största delen av mellanskillnaden i presidentens och hans kumpaners fickor. Det som inte slussas direkt till de schweiziska bankerna investeras inom landet i något lönsamt projekt.

För tillfället hör turistindustrin, som på senare år fått ett starkt uppsving, till de mest vinstgivande branscherna. Och dit går också en stor del av det kapital som investeras inom landet. Nasirs egen Crescent Tourist Agency har praktiskt taget monopol inom denna näring. De tolv öar som är r e s e r v e r a d e för turism — och dit den vanliga befolkningen, förutom de anställda, är förbjuden att åka — ägs privat av presidenten, hans familj och hans närmaste regeringskolleger.

Sedan urminnes tider var öarna av hävd folkets gemensamma egendom och det var tabu för enskilda personer att äga dem. Nasir upphävde tillfälligt denna hävd när han etablerade turistindustrin i landet. Men efter att ha avytttrade tolv öarna till sig själv och sina anhöriga återinstiftade han den gamla traditionen. Nu kan inga öar köpas eller säljas längre.

Den paradisiska diktaturen

»Det tropiska paradiset»

Turismen har visat sig ge Nasir och hans kumpaner en god förtjänst som nu kan investeras i andra lönsamma projekt. Det senaste är flygbolaget Air Maldives, vars direktör är en av Nasirs närmaste män – vice presidenten Ali Maniku. Denne är en slipad affärsman med många järn i elden. Bl a driver han tillsammans med presidentens äldste son, Ahmed Nasir, rederiet Malship, med högkvarter i Singapore och kontor både i London och i Persiska Viken. Bolagets ca 75 lastfartyg går huvudsakligen på indiska oceanen.

Listan kunde göras ändå längre, tills den inkluderade allt som går att kontrollera på Maldiverna. Ifrån den materiella försörjningen till det kulturella livet, över allt vilar despotens skugga. Men folkets tankar och känslor går inte att kontrollera. Och den politiska medvetenheten ökar sakta men säkert. Allt fler maldivier blir medvetna om vad som pågår och missnöjet växer. Men än så länge är det ett tyst och smygande missnöje, eftersom befolkningen lever i vanmakt under den lilla härskarklickens hänsynslösa plundring och förtryck. Någon ljusning är kanske ännu inte skönjbar, men den tid måste komma, då det lilla »tropiska paradiset» kan göra skäl för sin benämning och bjuda på sin idyll – inte bara åt rika västerländska och japanska turister, utan också åt sitt eget folk.

CURRY eller »CURRY»

Kryddor – inte alltid starkt, men doftande – det är väl det främsta kännetecknet på sydasiatisk mat. Råvarorna omvandlas – ibland kan man inte känna igen dem; och kryddorna formar helt oförutsägbara föreningar. Matlagningen blir ett äventyr – inte ens en erfaren amatör kan förutsäga resultatet: Hur kommer det att smaka, det nya receptet? Ändå är det inte svårt att laga sydasiatisk mat, bara man har en god kokbok. Nästan alla ingredienser finns i svensk handel; vill man ha speciella råvaror finns det affärer i bl a Stockholm, Malmö, Köpenhamn.

Den sydasiatiska matkulturen har två huvudtraditioner: den ena är formad av den kulturella kollision som de muslimska invandringarna i det gamla Indien innebar; mycket av denna tradition kan spåras till Moghulfurstarnas hov och den muslimska överklassen. En andra tradition är brahminsk och vegetarisk, utformad i de inhemska härskande grupperna. I båda dessa fall är det fråga om lyxmat, utom räckhåll för de fattiga, både i det moderna och i det gamla Indien: på 1700-talet var nejlikor, som ingår i moghulsk rätter som biriyani, en sådan lyx att vanligt folk använde nejlikor som smycken i halsband. Idag köper man ofta nejlikor till styckepris i de indiska basarerna.

CURRY

En curry är inte en krydda, utan ett sätt att tillaga kött, fisk och grönsaker. Man börjar med att sakta steka finhackad lök och vitlök (den får inte brynas) i 3 – 5 minuter, sedan tillsätter man en kryddblandning, helst individuellt tillblandad för den rätt man vill laga; och fortsätter att sakta steka, ungefär lika länge till. Sedan tillsätter man vätska och andra ingredienser (tomater, kokosmjölk m m) och köttet, fisken eller grönsakerna. Man förenklar det hela med färdigblandat currypulver. Det som säljs i Sverige under namnet »curry» är inte det lämpligaste (bl a innehåller det för mycket

I detta nummer av SYDASIENBULLETTINEN har vi efter långa diskussioner beslutat oss för att införa en spalt om Sydasiatisk matkultur. Vi ser det som vår uppgift, att inte bara förmedla och kommentera de politiska skeendena utan också ge våra läsare en liten inblick i det rika kulturliv som finns i Sydasiens och som i vanliga fall inte är tillgängligt för oss nordbor. Slår försöket väl ut, återkommer vi i senare nummer med mera »lätt kulturmaterial», exempelvis noveller, om film, mera mat etc. Vi är tacksamma om våra läsare hör av sig med kommentarer e d.

Redaktionen

bockhornsklöver, en krydda som inte så ofta ingår i »riktig» curry). Men man kan få tag på bättre currypulver, t ex i de affärer som nämns nedan.

Blomkålscurry

Här är ett enkelt vegetariskt recept:

- 1 blomkålshuvud
- 4 vitlöksklyftor
- 1 tsk ingefära
- 1/2 tsk chillipeppar
- 1 tsk gurkmeja
- 2 - 3 tsk citronsaft
- 2 msk smör
- 1 tsk salt

Skölj blomkålen och skär upp den i buketter. Mal vitlök, ingefära, salt, chillipeppar och gurkmeja och blanda med citronsaft så att det blir en pasta. Smält smöret och stek sakta pastan i 3 - 4 minuter. Rör i blomkålen och eventuellt något lite vätska och koka

sakta. När blomkålen nästan är färdig kan man strö över lite garam masala, en kryddblandning som sätter extra finess på anrättningen. För att göra garam masala behöver man helst spiskummin; det är svårt att få tag på i Sverige, men det finns i indiska affärer. Prova den här blandningen: 4 delar svartpepparkorn, 4 delar korianderfrön, 3 delar spiskummin (kan ersättas med fänkål), 1 del nejlikor, 1 del kardemummafrön, 1 del kanel. Helst maler man själv av omalda kryddor; en kaffekvarn är bra att mala i.

Vill man göra blomkålen till festmat, jobbar man vidare och gör en *Kurma curry*

- 1 msk smör
- 1 lök, finhackad
- 4 vitlöksklyftor, finhackade
- 1 tsk ingefära
- 1 msk koriander(frön)
- 1/2 tsk spiskummin (kan undvaras, om du inte har någon)
- 6 nejlikor
- 1 kanelstång (2,5 cm)
- 4 kardemummor, skalade
- 10 skalade mandlar
- 2 grovt hackade tomater
- 1 tsk salt
- 3 dl gräddfil
- 8 svartpepparkorn

Smält smöret och stek sakta lök och vitlök. Mal ingefära, kryddor och mandel; och tillsätt blandningen till den stekta löken; lägg också i tomater och salt och stek ytterligare 3 - 4 minuter, rör sakta i gräddfilen. Denna sås tillsätter man så blomkålscurryn, fem minuter innan denna är färdig; så kokar man sakta tills hela ljuvligheten är färdig.

Till detta äter man ris. Bor man i närheten av en indisk affär, kan man prova äkta basmatiris.

I senare nummer återkommer Sydasiabulletinen med flera recept, bl a på chapati, de ojästa bröd som börjat bli populära bland vegetarianer här hemma.

Kokböcker

Vi kan rekommendera två verkligt bra kokböcker:

Jack Santa Maria: Indian Vegetarian Cookery. Rider and Company, London 1973. Finns också i svensk översättning, men översättningen är dåligt gjord. Bl a har översättaren fått för sig att man kan använda kikärter i stället för den rikhaltiga floran av pulses som är ett viktigt proteintillskott i vegetarisk diet.

Jack Santa Maria: Indian Meat and Fish Cookery. Anchor Press Ltd., London 1977.

Affärer

Stockholm: Import AB Bo Risberg, Valhallavägen 168 i källaren. Tel. 08/67 55 00.

Malmö: Palmyra Oriental Shop, Kristianstadsgatan 8, Tel. 040/350 53.

København: finns många pakistanska affärer, bl a flera stycken på Istedgade.

Sydasien

